Ҳусниддин МАМАЖОНОВ: *"Ҳибсхона бошлиғи эдим, судландим, энди додимни кимга айтай?"*
2-БЕТ

Корея халқи иқтисодий инқироздан чиқмоқда
3-БЕТ

Оламнинг мунавварлиги — аёл!
4-БЕТ

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 4 - 10 август | 31 (133)-сон

ВАТАН—МЕН

ИСТИҚЛОЛ АНКЕТАСИ

Ён-атрофимиздаги, теварагимиздаги нарсалар кимгадир тегишли бўлади. Фалончининг китоби, пистончининг қалами, деб уни кимгадир боғлаймиз. Ўзимизга тегишли бўлганини-чи: менинг, меники, деймиз; менинг кийимим, менинг қўлим, менинг юзим...

Айтинг-чи, ўша "менинг"даги "мен" нима?!

Айтолмайсиз, аммо ифодалашга уринасиз...

Мана шу кенг ер — меникими? — Йўқ. Тоғлар — меникими? — Йўқ. Қиру адирлар, чек-чеки йўқ биёбонлар — меникими? — Йўқ, ҳаммасининг ўз Эгаси бор.

Аммо ўша ерни, тоғлар, боғлар, қиру адирлар, чўлларни қамраган Ватан-чи?!.

— Меники!!!

— Нега?!

Айтолмайсиз, бироқ буни ҳам ифода этишга интиласиз...

Сиз қандай ифодалайсиз-у, аммо МЕНинг ифодам шундай:

МЕН — ВАТАНнинг бир бўлаги...

ВАТАН — МЕНлар қўналғаси...

Шунинг учун ВАТАН — МЕНики...

Унинг ИСТИҚЛОЛИ ҳам...

Азаматжон МАҲМУДОВ,
Балиқчи туман
"Ғалаба" газетаси ходими

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

"Ўзбекистон Қаҳрамони" унвонини бериш тўғрисида

Давлат ва халқ олдидаги ғоят катта хизматлари, мамлакатимизнинг иқтисодий қудратини юксалтириш, қишлоқ хўжалиги соҳасида ислоҳотларни чуқурлаштиришдаги улкан ишлари ҳамда республикамизда ғалла мустақиллигини таъминлашда фаол иштироки ва қаҳрамонона меҳнатлари учун қуйидагиларга "Ўзбекистон Қаҳрамони" унвони берилиб, Олий нишон "Олтин Юлдуз" медали топширилсин:

АБДУЛЛАЕВ Дўстмурод -Пахтачи тумани Р.Махманов номли ширкат хўжалиги бригада бошлиғи, Самарқанд вилояти

АБДУРАҲИМОВ Абдували Чортоқ тумани "Ўзбекистон мустақиллигининг 5 йиллиги" номли ширкат хўжалиги бригада бошлиғи, Наманган вилояти

АЛАМАТОВ Атахон Марҳамат тумани У.Қорабоев номли жамоа хўжалиги бригада бошлиғи, Андижон вилояти

РАХМОНОВ Ғайбулло Касби тумани Ш.Рашидов номли ширкат хўжалиги ижарачиси, Қашқадарё вилояти

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.КАРИМОВ
Тошкент шаҳри
1999 йил 3 август.

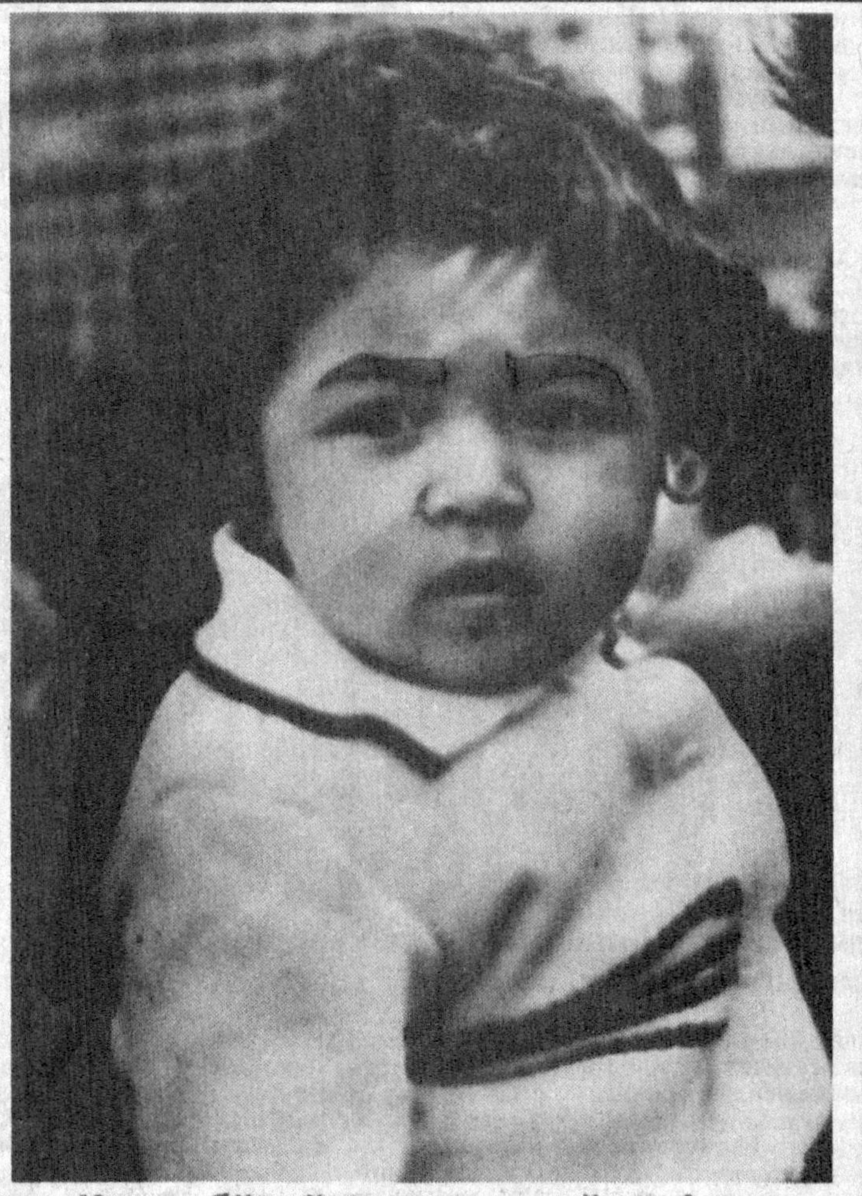

— Катта бўлай, роса ишлайман!

ҲУРРИЯТ ХАБАРЛАРИ

"БОЛАЛАР КИТОБЛАРИ ҲАФТАЛИГИ" БОШЛАНДИ

2 август куни Миллий матбуот марказида "Болалар китоблари ҳафталиги" кўргазмаси очилди. Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси томонидан уюштирилган мазкур тадбирда "Шарқ" нашриёт-матбаа концерни, "Чўлпон", "Қатортол-Камолот", "Ўқитувчи", "Адолат", А.Қодирий номидаги халқ мероси, Ўзбекистон Миллий энциклопедияси нашриётларидан вакиллар ва турли оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этишди.

Тадбирни ОАВни демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармасининг ҳамраиси Х.Дўстмуҳаммад кўргазманинг уюштирилишидан кўзланган мақсад, унинг моҳияти ҳақидаги қисқа кириш сўзи билан очди. Шундан сўнг нашриёт вакиллари сўз олишиб, бугунги болалар адабиётимизнинг аҳволи, унинг ривожи учун қилинаётган ва қилинажак ишлар, болалар китобчилигида юзага келаётган муаммолар хусусида баҳс юритишди. Қатнашчилар бу ва бу каби тадбирларга иштирокчилар доирасини бундан ҳам кенгайтириш, уларга эътиборни янада кучайтириш зарурлигини уқдириб ўтишди.

"Болалар китоблари ҳафталиги" кўргазмаси шу ҳафтанинг охиригача давом этиши кўзда тутилган.

Баҳром РАЗЗОҚОВ

"ГУЛЧЕҲРАЛАР"НИНГ ИККИНЧИ СОНИ ЧИҚДИ

НАШР

"Саодат" бувининг набираси — "Гулчеҳралар"нинг нишона сони чиққанлиги ҳақида хабар қилган эдик. Яқинда унинг иккинчи сони ҳам нашрдан чиқди.

Саккиз саҳифа бўлиб чиқаётган "Гулчеҳралар"нинг бу сони ҳам хилма-хил ва ранг-баранг. Унда аёл, унинг маънавияти, оила, одоб-ахлоқ, борингки, аёлларимизга нимаики сал "туртиниб" ўтса, ҳаммаси ҳақида мақолалар беришга ҳаракат қилинган. Мактаб ўқувчисидан турли мавзудаги иншолару кекса онахону бувижонларимизнинг турфа маслаҳатлари, машҳурларимизнинг аёл ҳақидаги гаплари-ю удумларимиз ҳақида фикрлар...

Хуллас, ҳар бир ўзбек аёлини қизиқтирган нимаики бўлса, ҳаммасини "Гулчеҳралар"дан топишингиз мумкин. Эркакларимизга ҳам маслаҳат, бу аёллар газетаси деб тортиниб ўтирманг, олаверинг. Сизга тегишли бўлган нарсалар ҳам унда топилади. Ҳеч бўлмаса, аёлингизга совға, дегандек...

"Гулчеҳралар" — ўзи айтганидек, энг янги, энг ёш, баҳсларга бой, гул чеҳрадай латиф, мунаввар газета бўлишга интилмоқда. Интилганга толе ёр, дейишади. Биз ҳам унга бир дунё мухлислар орттиришни, бор эзгу тилакларимизни тилаймиз.

"ЭЪЗОЗЛИСАН, АЁЛ!" 4-бетда

АЁЛЛАР ЙИЛИДА АЁЛ — БИРИНЧИ

Яқинда Бойсун туманида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Республика "Тасвирий ойина" жамоатчилик маркази ташаббуси билан "Алпомиш" достонининг 1000 йиллигига бағишлаб ёш бахши ҳамда мусаввирлар ўртасида кўрик-танлов ўтказилди.

Кўрик-танловни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг раиси А.Орипов кириш сўзи билан очди ва иштирокчиларни халқимизнинг ўзига хос байрами билан табриклади.

Белгиланган тартибга кўра, иштирокчилар кўрик-танловнинг уч шарти бўйича беллашдилар. Биринчи шарт талаби бўйича мустақил юртимиз мадҳ этилди. Иккинчи шартга кўра эса, "Алпомиш" достони қаҳрамонларидан бири ихтиёрий равишда танлаб олиниб гавдалантирилди. Учинчи шарт бўйича эса достондан олинган парчалар ижро этилди.

Қумқўрғонлик аёл бахши Зулхумор Шерназарова ўз маҳорати билан ҳаммани ҳайратда қолдириб, олий мукофотни қўлга киритди. Ёш бахшилардан Исмоил Анваров, биринчи ўрин, Равшан Маматқулов иккинчи, Ўрол Раҳимов эса учинчи ўринни олишди.

Ёш мусаввирлардан эса Чоршанби Маматқулов биринчи, Илёс Нурбоев иккинчи, Муҳиддин Аллаёров учинчи ўринни эгаллашди.

Энг яхши мухлис сифатида эса Чоршанби Тоғаймуродов эътибор қозонди.

Д.ОРИПОВ

БОШҚОТИРМА ШАРОФАТИ

"Алп-Жамол" суперкроссворди ғолибларига совринлар топширилди

ЯКУН

Адабиёт яшаса - миллат яшар
Чўлпон

Биз янги даврда яшамоқдамиз. Янги давр турмуш тарзимизга янги тушунчаларни олиб кирмоқда. Ва айни пайтда, сал чуқурроқ разм солишга уриниб кўрсак, биз янги деб ўйлаган кўплаб тушунчалар илдизлари ўзимизнинг ўтмишимизга бориб тақалишини англаймиз. Яъни, янгилик - аслини олганда ёддан чиққан ёинки ёддан чиқартирилган эскилик бўлиб қолаверади.

Мисол учун, меценатликни олиб кўрайлик.

Бу атама ўзимизда "ҳомийлик, саховат" маъноларини беради. Кўҳна Шарқда эса айнан саховатпеша ҳомийлар туфайли адабиёт-санъат гуллаб-яшнаган, маънавият юксалган. Биргина Ҳусайн Бойқаронинг Навоийга ҳомийлигини эсланг. Ёхуд ҳазрат Навоий бир вилоят аҳли солиғини тўлаб юборганлиги ҳақидаги афсонавий нақлларни ёдга олинг. Ё бўлмаса яқин кечмишимизда ўтган саховатпеша Миркомилбойни унутмагандирсиз.

Шукрки, истиқлол туфайли шўро даврининг ажабтовур ақидалари барҳам топди. Хусусан, ҳамма ҳар жиҳатдан - иқтисодда ҳам, даромадда ҳам, яшаш шароитларида ҳам ва ҳаттоки, фикрлашда ҳам тенг бўлиши шарт деган мафкуравий сиёсат емирилди. Биз босқичма-босқич бозор иқтисодига ўтмоқдамиз. Бу сиёсат эса ўзбек ротшильдлари, фордлари, агар таъбир жоиз бўлса, миркомилбойлари юзага келишига шарт-шароит яратмоқда. Айнан жамиятнинг эркинлашуви туфайли эркин фикрловчи, топган маблағини эркин сарф қила олувчи фуқаролар қатлами пайдо бўлмоқда. Бунинг устига, ҳаммамизга аён ҳақиқат борки, бугун адабиёт-санъатга, демак маънавиятга сарфланган бир сўм эрта-индин қийматини миллионлаб пул билан ўлчаб бўлмайдиган маънавий бойлик бўлиб қайтиб келади.

"Ҳуррият"нинг 21 июль сонида хусусий очиқ акциядорлик жамияти "Алп Жамол Банк" ҳомийлигида "Алп Жамол" бошқотирмаси эълон қилинган, ўтган сонимизда эса биринчи бўлиб тўғри жавобларни келтирган топағонлар рўйхати ҳам келтирилган эди. Куни кеча "Алп Жамол банк" биносида ғолибларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

"Алп Жамол" ХОАТБ Бошқарув раиси Ҳамидулла Насруллаев ўз жамоаси ҳамда адибнинг оила аъзолари номидан ғолибларга ва жавоб йўллаган барча газетхонларга миннатдорчилик билдирди.

"Алп Жамол Банк" Кенгаш раиси Муҳиддин Асомиддинов ғолибларга пул мукофотини топширди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси ўринбосари Йўлдош Сулаймон ҳамда газетамиз бош муҳаррири бундай тадбирлар маънавий ҳаётимизда сезиларли из қолдириши хусусида гапирдилар.

Ш.АКРАМОВ фотоси

ЙЎҒ—Э!

Ухлаётган одам "уйғоқман" демайди

ИМТИҲОНДАН БИЛГАН ЎТАДИ

ҚОЙИЛ!

Якшанба — 1 август куни тест синовлари бўлиб ўтди. Ўн минглаб абитуриент йигит-қизлар имтиҳонга кирди. Не-не гердайган гавдалар, турли-туман қиёфалар, ҳаяжондан ҳапқирган юраклар... "шпаргалька"ларга тўла чўнтаклар кирмади, дейсиз...

... Лекин кўпчилик абитуриентлар имтиҳондан "сўлиб" чиқишди. Нега дейсизми?..

Тест маркази гумбурлатиб "Ахборотнома" чиқараётган бир пайтда ҳурматли абитуриентларимиз фақат уларни ёдлаш билан овора бўлишди. Китоб ўқиш йўқ, дафтар титиш йўқ. "Ахборотнома"ни сотиб олиш, нусха кўчиртириш билан неча кунлари ўтди. Устига устак, тайёр жавоб "калит"и ҳам сотиларкан. Унданам сотволиб, "газини бос", деганча ёдлашга "уриб" кетишди.

Яна денг, "калит" у ёқда турсин, тўғри жавоблар берилган (саволдаги сўзларнинг ва тўғри жавобнинг бош ҳарфлари битилган) махсус "шпаргалька"лар ҳам сотила бошлагач, баъзи абитуриентларимизга жон кириб қолди.

Тест куни эса... "Мен тўрт йиллик" "Ахборотнома"нинг ҳаммасини ёдлаб чиқдим", деб гердайиб юрганлар ҳам серрайиб қолишди. Баъзи абитуриентларнинг айтишларича, бирорта ҳам савол айнан "Ахборотнома"дагидек тушмабди...

Хуллас, Давлат тест маркази чоп этаётган "Ахборотнома"ларнигина ўқиш билан чекланиш, кимлардир томонидан ечилган жавобларни ёдлаш, шпаргалька йиғиш билан мақсадга эришиб бўлмаслигини кўрдик.

Майли, ҳар не бўлган тақдирда ҳам синовдан ўта олганларни қутлаймиз, омад кулиб боқмаганларга эса умидсизланмасликни тилаб қоламиз.

ОДОБЛИ БОЛА

САМОВИЙ КИТОБ?

ёхуд асакалик Исмоилшоҳ Фазовийга тушаётган "ваҳий"лар

Азиз муштарийларимизнинг ёдида бўлса, газетамизнинг 17-сонидаги "Овоза"мизда асакалик Исмоилжон Мулла Эргаш Охун ўғли (Фазовий) томонидан (ўзининг эътирофича) самовий китоб — "Китоб-ул китоб" ёздирилаётгани ҳақида хабар берган эдик. Шундан сўнг таҳририятимиздан Исмоилшоҳ Фазовий, ёзилаётган китоб, уни айтиб туришаётган самовий илоҳий ходимлар тўғрисида тўлиқроқ маълумот беришимизни сўраб-суриштирганлар кўп бўлди.

Мухбиримиз Асакада бўлди. Исмоилшоҳ Фазовий (Исмоилжон Эргашев) билан учрашди, суҳбатлашди. Ёзаётганлари билан танишди. Суҳбат таассуротлари хусусида тайёрланган мақолани чоп этишга қарор қилдик.

Биз бу мақолани бериш билан Исмоилжон Эргашев пайғарбарликни даъво қиляпти ёки унга "тушаётган"лар илоҳий ваҳий демоқчи эмасмиз, бироқ... бу ғалати ғаройиботлар...

ЖУМБОҚ

ИСМОИЛШОҲ ФАЗОВИЙ

Исмоилжон акани топишимиз бироз мушкул бўлди, сабабики, бизга берилган манзил бироз нотўғри экан. Сўраб-сўраб Маккани топишган деганларидек, суриштириб-суриштириб, биз ҳам қаҳрамонимиз яшайдиган манзилни топдик. Афсуски, Исмоилжон ака уйларида йўқ экан. Бироз кутишга тўғри келди... Қаҳрамонимизнинг ўзи ҳам, уйи ҳам, оиласи ҳам оддийгина, бировдан ортиқ, бировдан кам дегандай. Келганимизда ўзи йўқлигидан бироз хижолат чеккан бўлиб, у киши бизни тўғри ёзув-чизувлари турган хонага бошлаб кирди ва танишувимиз бошланди...

Исмоилжон Эргашев — олий тоифали ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси, умрининг 36 йилини шу соҳага бағишлаган, ҳозир пенсияда. Ёшлари 61 да, 1938 йилнинг 7 июнида Асакада туғилган.

Суҳбатимизнинг бошида қаҳрамонимиздан ўзи ҳақида билганларимиз шулар бўлди. Кейин бевосита асосий мавзуга ўтиб қўя қолдик. Воқеани бир бошидан гапириб беришларини сўрадик.

"...*1957 йил эди,*— дея гапни узоқдан бошлади Исмоилжон ака,— *Бир куни эрта тонгда уйқумда аллақандай кишилар мени гиламга солиб осмонга олиб чиқиб кетишди. Аввалига самога чиқдик. Бора-бора Ер узоқлашиб, юмалоқ тус олди, тобора кичрайиб бориб, охири кўринмай қолди. Қаттиқ қўрққанимдан дод солдим. "Ерга туширинглар", дедим ялиниб. "Сени қайтарсак, биз билан мулоқот қилмай қўясан", дейишди. "Кимсизлар?" деб сўраган эдим, "Биз осмон ходимлари, Худонинг одамларимиз", деб жавоб қайтаришди. "Йўқ, ҳозир тушириб қўйсанглар, кейин сизлар билан мулоқот қилишдан бош тортмайман", деганимдан кейин мени Ерга қайтаришди. Шундан сўнг уйғониб кетдим. Анча вақт гарангсиб турдим. Ўша пайтда тонг ёришиб қолган экан. Бу биринчи белги эди...*"

Иккинчи белги сал кейинроқ содир бўлган. Ўрта бўйли, оппоқ соқолли киши келиб, Исмоилжон акани олиб кетади. Одамлар гавжум бўлган бир жойга боришади. Оппоқ соқолли, оқ кийган кишилар қатор-қатор саф тортиб туришарди. Олиб борган мўйсафид Исмоилжон акани охирги қаторга қўяди-да, ўзи ўртароқдаги сафга бориб туради. Кейинчалик бу одамнинг кимлигини само ходимлари маълум қилишади. У киши — Ғавсулаъзам — Саййид Муҳиддин Абдулқодир Жилоний экан.

Ҳаммаси шундан кейин бошланди. Исмоилжон ака бўлиб ўтадиган воқеа-ҳодисаларни аввалдан айтадиган "қилиқ" чиқарди. Воқеалар унинг кўз олдидан худди кино лентасидек ўтаверарди. Аммо бунинг орқасидан у кўп дашномлар, ҳақоратлар эшитган. Шунинг учун ҳозир "келажакдан башорат" қилмай қўйган.

Само ходимлари билан мулоқотлар шундан сўнг узлуксиз давом этаверган. Одамлардан эшитган дашномларини у жавобсиз қолдирар, суришиб ўтирмасди. Ўзи бунга шундай изоҳ беради: "Менга илоҳий ходимлар томонидан ҳеч ким билан уришмаслик, одамлардан нафратланмаслик уқдирилганлиги учун тортишиб ўтирмасдим".

"*Кўпинча адирга чиқиб кетаман. Адирда махсус жой қилиб олганман. Одамлардан холироқ. Мулоқотимизга халал беришмайди. Баъзан 40 - 41 кунлаб чилла ўтирамиз. Дуолар, оятлар ўқийман. Ҳатто кунига 11 мингдан 25 мингтача оят ўқиган пайтларим бўлади. Улар нимани ўқишни буюришса, ўшани ўқийман*", — давом этади Исмоилжон ака.

Орадан вақт ўтаверган. Исмоилжон аканинг илоҳий ходимлар билан яқинлиги орта борган. Ўзининг айтишича, Ғавсулаъзам, кейин Нажмиддин Кубро, Баҳовиддин Нақшбандий ва бошқа кўп авлиёлар унга дарс беришган. "*1990 йили еттинчи қават осмонга кўтарилдим, Олий онгга бордим. У ерда бир йил мени синашди. Ҳар хил саволлар беришарди. Синовдан ўтдим, шекилли, мулоқотимиз кейинги босқичга кўтарилди*", — дейди Исмоилшоҳ Фазовий...

Давоми 3-бетда

ТАФТИШ

ТЕСКАРИ ҲАҚИҚАТ

Ҳибсхона бошлиғини... ўша ерда сақланаётган айбланувчиларга қўшиб суд қилишди. Ҳукмдан эса собиқ бошлиқ норози. Нега?

"...Прокуратура суд қарори билан келишди".

Суд ҳукмидан норози фуқаронинг шикояти оқибатсиз қолдирилган экан, прокуратуранинг кафтдеккина жавоб-хати ниҳоясида айни шу жумла қўлланилади. Олий суд ҳам шундай: маҳкумнинг яқинлари ёки адвокати ёзган узундан-узоқ шикоятларига ҳам нари борса, бир қоғозга етиб-етмаган жавоб келади, фақат унинг охирги жумласи прокуратураникига қараганда аччиқроқ ва кескинроқ: "...баён этилганларни инобатга олиб шикоятингиз рад этилади". Шу билан тамом, бор умидлар чиппакка чиқади, минг тавалло ила дов-дастакларингизни ипга тизган маржондек қилиб қайта-қайта мурожаат этишинг — фойдаси йўқ.

Ҳусниддин Мамажонов ҳам охири бир йил ичида бундай жавоблардан бир нечтасини олди, эҳтимолки, ҳар бир жавоб унинг қўлтиғидаги тарвузини тушириб, дард-дунёсини қоронғи қилган бўлса... [illegible] судланганлар биринчи босқич суд ҳукмидан рози бўлган эмас. Чиқмаган жондан умид: қонун судларни бир неча поғонага бўлиб қўйибди, [illegible] юқори инстанцияга ўтириб судьялар эътиборини жалб этса... Йўқ, Ҳусниддин Мамажоновнинг қулоч-қулоч шикоятларида баён этилган ҳолатлар, келтирган важлари "юқори"да ўтирган прокурор ёки судья эътиборини жалб этолмади чоғи, ариза ёза-ёза етиб келган жойи... "Ҳуррият" бўлди. Ушбу мақоланинг Ҳ.Мамажонов ишига таъсири бўладими ёки йўқ, [illegible] — Худо [illegible], журналистнинг ҳукм устидан "ҳукм ўқиш" ваколати йўқ ва бўлиши мумкин ҳам эмас, бизнинг ишимиз ровийлик, холос.

Гап шундаки, 1998 йилнинг 21 январида Наманган шаҳар судьяси Т.Мўйдинова олти нафар судланувчилар қатори вилоят ИИБга қарашли 12-сонли тергов ҳибсхонаси бошлиғи лавозимида хизмат қилган ички хизмат подполковниги Мамажонов Ҳусниддин Тўхтахўжаевич устидан ҳам ҳукм ўқиди. Унга қўйилган айб (ЖК 208-модда) бошқа судланувчиларникига қараганда енгилроқ эдики, судья амнистия актини қўллаб, жазо ўташдан ўшандаёқ озод этди. Жиноят Кодексининг 208-моддаси "Ҳокимият ҳаракатсизлиги" деб номланади ва қисқа қилиб айтганда, ўз хизмат вазифасини қасддан бажармаган мансабдор шахсларга нисбатан қўлланилади. Ҳ.Мамажоновга нисбатан ҳам шундай бўлди: гўёки у "Дастлабки қамоқ жойларида ушлаб туриш ҳақида"ги Низомнинг тегишли моддасини бузиб, ўзи раҳбар бўлган Наманган шаҳридаги 12-сонли тергов ҳибсхонасида сақланаётган, муқаддам содир этган оғир жиноятлари учун икки-уч мартадан судланган Т.Холмирзаев, Т.Ҳафизов, Д.Имомов, Д.Резаповлар билан аввал судланмаган ва дастлабки тергов ҳаракатлари олиб борилаётган С.Эгамбердиевнинг 31 майдан 4 июлгача бир ҳужрада сақланишига йўл қўйганликда, устига-устак, кечаси камерага сигарет, чой берилишига ва мазкур ҳибсхона ходими И.Абдуллаевнинг ноқонуний йўл билан айрим маҳбуслардан "керакли кўргазма" олишга ҳаракат қилишига имконият яратиб берган...

Бундан ташқари, Ҳ.Мамажонов Ахлоқ тузатиш меҳнат Кодекси талабига кўра, маҳкумлар устидан чиқарилган ҳукм кучга киргандан сўнг ўн кундан кечиктирмай, жазони ўташ муассасаларига жўнатиш лозим бўлгани ҳолда, ҳибсхонадаги Т.Холмирзаев, С.Ашимов, А.Кенжаев ва Р.Баҳромовларга нисбатан чиқарилган ҳукмларнинг қонуний кучга кирганига бир йилдан ошиб кетганига қарамай, тергов ҳибсхонасида сақланишига сабабчи бўлганликда айбланди.

Шунингдек, тергов ҳибсхонасидан фақатгина жазони ижро этиш муассасаларига юборилиши лозим бўлган маҳкумлар — А.Кенжаев ва С.Ашимовларнинг бошқа туман ИИБнинг ВСҲ (Вақтинчалик Сақлаш Ҳибсхонаси)ларига олиб чиқилгани ҳам қаҳрамонимизга айб сифатида тақалди.

Яна. 1997 йилнинг 31 майидан то 2 июнигача Наманган вилоят ИИБ бошлиғи буйруғига асосан, жиноятларни фош этиш бўйича тузилган тергов ва тезкор гуруҳ аъзоси, 12-сон тергов ҳибсхонаси бошлиғининг ўринбосари — ҳибсхона тезкор бўлими бошлиғи Исроил Абдуллаев вилоят ИИБнинг баъзи ходимлари билан келишиб, ҳибсхонанинг 67-камерасига муқаддам бир неча бор судланган маҳкумларни қўйишиб, уларнинг олдига айбланувчи С.Эгамбердиевни ҳам қамаб, ундан куч ишлатиб кўргазма олишга ҳаракат қилингани оқибатида тан жароҳати олганини билатуриб, уларни бартараф қилиш чоралари кўрилмагани ҳам дастлабки тергов жараёнида Ҳ.Мамажоновга айблов сифатида қўлланди. Хуллас, юқорида баён этилган ҳолатлар йиғиндисидан "ҳокимият ҳаракатсизлиги"келтириб чиқарилдики, унинг касофати Ҳ.Мамажоновга қимматга тушди. Бугун қарабсизки, 14 йил милициянинг қаттиқ нонини еб, шунинг орқасидан шу чоққача ўнлаб турфа мақтовлару медалларга муяссар бўлган Ҳусниддин Мамажонов "судланган" тамғаси билан ишдан кетди, икки йилдирки, аризабозлик билан умри ўтмоқда.

Мана, юқорида Ҳ.Мамажоновга қўйилган айбларни бирма-бир санадик. Қонунчиликдан озроқ хабари бор одам илғаган бўлса кераккки, шахсни 208-модда бўйича айблаш учун жиноий жавобгарликнинг асосий белгилари бўлган — "Ҳокимият ҳаракатсизлиги" натижасида **келтирилган кўп миқдордаги зарар ёки жиддий зиённи ва унинг аниқ миқдорини аниқламасдан** туриб, шу модда билан жазо белгилаш асоссиздек туюлади. Жавобгарликка тортиш учун эса жиноятнинг қайд этилган **белгилари** на айблов хулосасида, на суд ҳукмида ёзилган. Демак, бу ўринда **"аниқ миқдор"** ҳақида гап бўлиши мумкин эмас! Шу ҳолатнинг ўзидаёқ Ўзбекистон ЖПКнинг бир нечта моддаси бузилгандек. Бундан ташқари, Ҳ.Мамажоновни "Дастлабки қамоқ жойларида ушлаб туриш ҳақида"ги Низомнинг 8-моддасида "...дастлабки қамоқ жойларида озодликдан маҳрум этиш жойларидан жазони ўтаб келган маҳкумлар жазони ўтамаган маҳбуслардан алоҳида-алоҳида сақланиши шарт" деб кўрсатилган талабини бузганликда айблашдан аввал шу тизим ходимларининг меҳнат тақсимоти бўйича ишлаб чиқилган ҳужжатларни ҳам бир назардан ўтказиш керакка ўхшайди. Ўзбекистон Республикаси ИИВ тавсияси, вилоят ИИБнинг буйруғига асосланган ҳолда 12-сонли Тергов ҳибсхонаси бошлиғининг 31.01.1997 й. куни 20-сонли буйруғи чиққан. У ҳибсхона раҳбари ўринбосарларининг хизмат соҳалари бўйича иш тақсимоти ҳақида. Унга кўра, маҳбусларни ҳужраларга тақсимлаш ва унинг назорати бевосита бошлиқнинг тезкор ишлар бўйича ўринбосари зиммасига юклатилган. Демакки, маҳбусларни ҳибсхона ҳужраларига қай тарика жойлаштириш ва улар ҳақида бошлиққа ахборот бериш шарт эмас, чунки уларнинг тақсимоти бевосита бошлиқнинг хизмат вазифасига кирмайди. Тағин бир гап. Вилоят ИИВ бошлиғининг 1997 йил 22 апрел кунги буйруғига асосан 1996 йилда Наманган шаҳрида ва вилоятнинг бошқа туманларида жиноятларни фош этиш мақсадида тезкор тергов гуруҳи тузилганини юқорида қайд этдик. 12-тергов ҳибсхонаси бошлиғининг тезкор ишлар бўйича ўринбосари И.Абдуллаев мазкур гуруҳга аъзо этиб тайинланган. Буни алоҳида қайд этишимизнинг боиси шундаки, суд Ҳ.Мамажоновга айб қўйиш чоғида ҳибсхона бошлиғининг тезкор ишлар бўйича ўринбосари И.Абдуллаевнинг ноқонуний йўллар билан ғараз мақсадда маҳбуслардан "керакли кўрсатма" олишга ҳаракат қилишига имконият яратиб берган деб айб қўйган. Модомики, И.Абдуллаев тезкор-тергов гуруҳга аъзо экан, унинг қайси маҳбус билан қандай иш олиб бораётганлигига Ҳ.Мамажонов нафақат аралашиш, балки билишга ҳам ҳаққи йўқ. Гуруҳ аъзоси белгиланган йўналиш бўйича олиб бораётган ишлари хусусида ҳибсхона бошлиғига эмас, тезкор-тергов гуруҳи раҳбарига ахборот беради! Бу ҳолда Ҳ.Мамажонов қандай қилиб, "ўз ғараз мақсадларини амалга оширишга имконият яратиб бериши" мумкин? Агар ростдан ҳам Ҳ.Мамажонов **"имконияти яратиб берган"** бўлса, **бундай ҳолда ўзи ҳам уларга шерик бўлиб чиқиши ва бу "Ҳокимият ҳаракатсизлиги" эмас, балки Жиноят кодексининг бутунлай бошқа моддаси билан айбланиши лозим** эмасми? Қани бу ерда мантиқ? Қизиғи шундаки, айни шу машмашалар бўйича ўз вақтида Ички ишлар вазирлиги томонидан хизмат текшируви ўтказилган. Текширув натижаси хусусида ИИВ жазони ижро этиш Бош бошқармаси масъул ходими М.Гуревичнинг адвокат Т.Тожиевга берган маълумотномасида шундай дейди. Маълумотномадан кўчирмани аслича келтирамиз: **"...По результатом расследования каких-либо выводов в отношении бывшего начальника учреждения УЯ-64/ИЗ - 12 Мамаджонова Х. сделано не было".**

Бундан ташқари Ҳ.Мамажонов маҳкумлар - Т.Холмирзаев, С.Ашимов, А.Кенжаев ва. Р.Баҳромовлар устидан чиқарилган ҳукмнинг қонуний кучга кирганига бир йилдан зиёд вақт ўтган бўлса-да, уларни қонунга хилоф равишда ҳибсхонада сақлаб келганликда айбланади. Наманган вилояти ИИБ берган маълумотномасида ёзилишича, маҳкумлар Б.Холмирзаев, А.Кенжаев, С.Ашимовлар, Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг тегишли меъёрий ҳужжатида белгиланган тартибда маълум муддатга ҳибсхонада қолдирилган. Яна бир маҳкум Р.Баҳромовнинг ҳукми эса 1997 йилнинг 30 июль куни қонуний кучга кирган бўлиб, шу вақтгача ҳибсхонада сақлаб турилган. Агар Ҳ.Мамажоновга нисбатан 1997 йилнинг август ойида жиноят иши қўзғатилганини назарда тутсак, маҳкум Р.Баҳромовнинг ҳибсхонада "ўтириб" қолишига сабабчи бўлмаганини илғаш қийин эмас.

Шунингдек, маҳкумлар А.Кенжаев ва С.Ашимовларнинг 12-сонли ҳибсхонадан бошқа туман ИИБ ВСҲларига олиб чиқилгани ҳам Ҳ.Мамажоновга айб сифатида тиркалган. Бироқ Наманган вилоят ИИБ берган яна бир маълумотномада, номлари қайд этилган икки маҳбус ИИВнинг тегишли меъёрий ҳужжатлари асосида вилоят ИИБ 02.05.1997 й. кунги 16/2-2-сонли, 20.05.1997 й. кунги 16/2-36-сонли талабнома хатлари билан бошқа туман ВСҲларига **қонуний** олиб чиқилгани қайд этилган.

Суд ҳукмининг Ҳ.Мамажоновга алоқадор ўринларида ғалати ҳолат борки, унга алоҳида тўхталмасак бўлмас. Юқорида қайд этилганидек, 1997 йилнинг 31 майидан 2 июнигача айбланувчи С.Эгамбердиев ҳибсхонадаги маҳбуслар томонидан калтакланиши оқибатида унга тан жароҳати етказилади. Ишга таъллуқли ҳужжатлар билан танишган одам бу воқеа **аниқ қайси куни** содир этилганини илғаши қийин. Гарчи суд ҳукмида мазкур безорилик 1 июндан 2 июнга ўтар кечаси содир этилгани ва Ҳ.Мамажонов бундан хабардор бўлатуриб, уни бартараф этиш чораларини кўрмаган, дея қайд этилган бўлса-да, ҳибсхона бошлиғининг навбатчи ёрдамчилари берган кунлик ёзма билдиргилари, вилоят ИИБ бўлим ва бўлинма бошлиқлари кундалик текширув якунларига оид ҳужжатлари ва энг муҳими, С.Эгамбердиевнинг олган тан жароҳати тўғрисидаги суд-тиббий экспертиза хулосаси безорилик айнан 1 июндан 2 июнга ўтар кечаси содир бўлмаганлигини мантиқан тасдиқлаб тургандек.

Биринчидан, ҳибсхонада 31 майдан 3 июнгача навбатчилик қилган муассаса бошлиғининг навбатчи ёрдамчилари бошлиқ Ҳ.Мамажонов номига ёзган ва ҳибсхона кундалик билдиргилар китоби("Книга рапорта")га қайд этилган ахборотларида муассасада Фавқулодда ҳодиса рўй бермагани, бирор камчилик юзасидан маҳбуслар томонидан шикоят тушмаганлиги билдирилади.

Иккинчидан, Наманган вилоят ИИБ томонидан берилган маълумотномада ҳам 12-сонли ҳибсхона фаолияти текширилганда 31 майдан 9 июнь кунигача бўлган вақт мобайнида "...муассасада фавқулодда ҳодиса юз бермаганлиги тасдиқланган"и билдирилади.

Учинчидан, Суд-тиббий экспертизанинг 14 июль (июнь эмас!) кунги хулосасида С.Эгамбердиев олган тан жароҳатини (унинг қовурғаси синган) "янги синган" ("свежий перелом") дея шоҳидлик беради. Экспертнинг судда берган кўрсатмасига қараганда **12 кунгача бўлган синиш** "янги синган" дейилади. Энди эътибор беринг: агар С.Эгамбердиев ростдан ҳам 1 июнь куни тан жароҳати олган бўлса, то 14 июлгача, яъни 44 кун "миқ" этмай юриши мумкинми? Агар экспертларнинг 14 июлдаги хулосасига таянадиган бўлсак, С.Эгамбердиев олган жароҳатни "янги синган" деб тушунилса ва бу атама 12 кунгача бўлган муддатни билдирса, шўрлик жабрдийда **2 июнь** куни эмас, **2 июль** куни калтакланган бўлиб чиқмайдими?

Ҳужжатларнинг гувоҳлик беришича, Ҳ.Мамажонов 1997 йилнинг 3 июнь куни эрталаб, назорат прокурори А.Тожибоев билан биргаликда учта маҳбусни аризасига асосан қабул қилган. Ўшанда ҳам ҳибсхонадаги интизом ёки ҳолат тўғрисида ҳеч қандай шикоят тушган эмас ва бу ҳаракатлар тегишли китобларга қайд этилган.

Бизнинг тахминимизча, безорилик қачон, қай тарика ва нима сабабдан содир этилганини ҳибсхона бошлиғининг ўринбосари, бевосита унинг бошида турган И.Абдуллаев аниқ билиши мумкин эди. Бахтга қарши, И.Абдуллаев ўша йилнинг 6 июль куни автоҳалокат туфайли вафот этади. Эҳтимолки, автоҳалокат сабаб мазкур масала ҳанузгача жумбоқлигича қолмоқда.

Муҳтарам газетхонлар айтиши мумкинки, нима учун "31 майдан — 3 июнь кунигача" бўлган вақтга кўп урғу берилмоқда, балки безорилик 5, 6 ёки [illegible], 10 июнда содир бўлгандир? Дарҳақиқат, ушбу [illegible] мумкин. Агар ростдан ҳам безорилик 3 июнда содир бўлса, [illegible] Ҳ.Мамажонов [illegible]. Гап шундаки, Ҳ.Мамажонов 3 июнь куни саломатлиги ёмонлашганлиги учун соат 10 ларда касалхонага кетади ва то 10 июлгача дастлаб Наманганда, сўнг Жиззах вилояти касалхонасида даволанади. Табиийки, бу вақт мобайнида ҳибсхона бошлиғи вазифасини вақтинча бошқа одам бажарган.

Қизиғи шундаки, суд [illegible]. Бу ҳақдаги вазирлик сўровлари ҳам оқибатсиз қолдирилди... [illegible]

Хуллас, шунақа гаплар... Кўриниб турибдики, Ҳ.Мамажоновга қўйилган айблар жуда баҳсли, [illegible]. Суд — ўз номи билан суд, [illegible].

...Мақолани шу жойда тугатиш лозим эди, бироқ [illegible] денг. Андишаки, бир қарашда нақ бачканаликнинг ўзи. Муҳтарам ички хизмат ходимлари каминани маъзур тутсин, аммо қамоқхона ходимларига кишиларимиз бошқача нигоҳ билан қарайдилар. Нигоҳки, андак ҳадик ва хавотир аралаш ва бу бежиз ҳам эмас. Негаки, милиция ходимларининг муомала маданияти кўнгилдагидек эмаслиги, аввал узр, сўнг ҳужжат сўрайдиган осойишталик посбонлари йўқ даражада камлиги бугун сир эмас. Бундан ташқари, турли ҳибсхона ва қамоқ жойларида хизмат қилаётган орган ходимларининг ўзини тутиши, "передача" беришнинг ўзига хос ёзилмаган қонунлари борлиги ва унинг талабларини бажаришга ҳар кимнинг ҳам қурби етавермаслиги ва ҳоказо шунга ўхшаган ҳолатлар соҳа ходимлари мавқеига ижобий таъсир кўрсатмаётганини кўпчилик яхши билса керак. Худбинлик дейсизми, ёки "майдакашлик"да айблайсизми — ихтиёр сизда, лекин мен тан оламан: ҳибсхона бошлиғи Ҳ.Мамажонов ҳақида мақола ёзсам, ...лар нима дер экан, деган нотабиий хаёлга бордим. Андиша деб айтаётганим ҳам аслида шу. Бундоқ олиб қараганда, милиция ходими ҳам шу юрт фуқароси, уларнинг хизматлари унча-мунча одамнинг қўлидан келмайди. Буни эътироф этиш шарт, бироқ зиғирдек хато, арзимасдек туюлган иллат вақтики келса жуда қимматга тушиши, ҳатто бугунги кундагидек ўғри ҳам, тўғри ҳам "милиция" деганда бирдек хавотирга тушишини ҳеч нима билан оқлаб бўлмайди. Таассуфки, эндиликда шунга яқин ҳолат фуқаролар тасаввурига сингиш даражасига етиб бормоқда... Бунинг олдини олишга аллақачонлар вақт етган.

Ҳусниддин Мамажонов, ишонасизми-йўқми, бир қарашда ҳибсхона бошлиғи лавозимида ишлаганга ҳам ўхшамайди. Муомаласига гап йўқ, ўзини тутиши, ҳатто кўчадаги тирмизакларни-да "сиз"лаб гапиришини кўриб... ҳайратга тушасан киши. Рости гап, бунақа хушмуомала милиция ходимини шахсан мен биринчи марта кўришим. Меҳр — кўзда, дейдилар. Мабодо, ушбу мақоланинг айрим жойларида ўзим билиб-билмаган ҳолда "ҳимоячилик"ка ўтиб кетган бўлсам, билингки, бу бирёқламаликнинг белгиси эмас, балки ўша ҳайратнинг таъсиридир.

Турсунали АКБАРОВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири

ЖУРНАЛИСТ ТЕКШИРУВИ

"КАТТА ХОНАДОН"ИНГИЗДАН БАРАКА ҚОЧМАСИН

Пахтакор туманида етти йилдан бери давом этаётган шикоятбозликка қачон чек қўйилади?

Тамара опа Ашурова билан Исмоил ота Саимовларнинг оилалари Жиззах вилоятининг Пахтакор туманидаги Акмал Икромов номли қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудида истиқомат қилаётган юзлаб оилаларнинг иккитаси. Ҳар иккала оила ҳам серфарзанд бўлиб, асосан деҳқончилик ва чорвачилик билан шуғулланадилар. Кейинги йиллардаги беқиёс ўзгаришлар, қабул қилинаётган янги-янги қонунлар ва қарорлар бу оилаларни ҳам четлаб ўтмади, уларни изланишга, янгиликлардан унумли фойдаланишга ундади.

Натижада Тамара опа 1992 йилда оила аъзолари билан келишиб, паррандачилик ва чорвачиликка ихтисослашган "Ашуров ва ўғли" деган фермер хўжалиги ташкил этди. Ва у ҳақда туман ҳокимининг 1992 йил 7 май кунги 27-К рақамли қарори қабул қилинди.

Бироқ фермер хўжалигининг ишлари юришиб кетавермади. Дастлабки қадамлар оғир ва мавҳум бўлди. Яна оила аъзолари кенгашдилар. Ер майдони олинмаса фермер хўжалигининг аҳволи ўнгланмайдигандай эди. Яна ҳокимликка мурожаат қилинди. Туман ҳокими фермер хўжалигининг иқтисодий аҳволини яхшилаш мақсадида Акмал Икромов номли хўжалик тасарруфида бўлган ердан 20 гектарини "Ашуров ва ўғли" номли фермер хўжалигига беш йил муддатга ижарага бериш тўғрисида 123-К рақамли алоҳида қарор чиқарди.

Энди фермер хўжалиги бошқарувчиси ва аъзолари олдида биргина вазифа турарди: ишлаш, ишлаш ва яна ишлаш. Тамара опа елди, югурди, чорва моллари сотиб олди, уларни кўпайтириш чораларини излади. Лекин,муаммо кўп эди: чорвага озуқа, ем-хашак, бошпана дегандай...

Афсуски, шундай кунларнинг бирида Тамара опанинг оиласи билан қўшниси Исмоил ота Саимов оиласи ўртасида бир қарашда арзимас бўлиб кўринган воқеадан низо чиқди. Ҳе йўқ, бе йўқ, Саимовнинг яна бир қариндоши ҳам бу низога аралашиб қолди.

- 1993 йилнинг сентябрь, октябрь, ноябрь ойларида қўшниларим турли баҳоналар билан тасарруфимиздаги беш бош чўчқа боласини уриб ўлдириб қўйишди. Бу ҳақда далолатнома туздик ва тегишли ташкилотларга мурожаат қилдик. Лекин ҳеч қандай натижа чиқмади, - дейди Тамара опа. - Шундан бери Саимовлар билан уларнинг қариндошлари Эдиловлар бизга қарши: ўтирсак ўпоқ дейишади, турсак сўпоқ...

1994 йилда яна бир далолатнома тузилган. Унда Саимов ва Эдилов Акмал Икромов номли қишлоқ фуқаролар йиғини собиқ раиси М.Уринов иштирокида Ашуровлар хонадонига келишгани ва оила аъзоларига нисбатан тазйиқ ўтказишга уринишгани баён қилинган. Далолатномага ўн киши имзо чекган.

Шундан сўнг Ашурова ўзини ва оила аъзоларини ҳимоя қилиш мақсадида ваколатли органга мурожаат қилган.

Саимовлар билан келиб чиққан низо шу тахлитда кучайиб бораверди. Келишмовчилик фуқаролар йиғини сарҳадидан чиқиб, туман ҳудудига кўчди. Кейин вилоят ташкилотларига шикоятлар туша бошлади. Шундай қилиб икки қўшни бир-бирининг айбини "достон" қилишга тушдилар. Хўжаликка турли идораларнинг вакиллари танда қўйишди. Гоҳ у томон, гоҳ бу томон шикоят ёзиб, текшир-текширлар авж олди. Қўшнилар ҳатто бир-бирларини кўчада кўриб қолишса ҳам нордон ва таҳдидли сўзлар айтишдан ўзларини тия олмайдиган даражага етдилар. Бу пайтда қишлоқ фуқаролар йиғини, оқсоқоллар, жамоатчилик қиёматли қўшнилар ўртасида чиққан низонинг оқибатини жимгина кузатишдан нарига ўтишмади. Уларнинг бундай сукут сақлашлари ёки бир томоннинг тарафини олишлари келишмовчиликларнинг газаклаб кетишига сабаб бўлди.

Кўп йиллар хўжаликда бригада бошлиғи бўлиб ишлаб келган, айни пайтда бригадани ўғлига топшириб, ўзи фермерлик қилаётган Исмоил ота Саимовдан жанжалнинг сабабини сўрадик.

- Сабаби: биз оиламиз билан кўп йиллардан бери ишлаб келаётган даладан Т.Ашурова 20 гектар ерни олиб қўйди. Ерни биз ҳайдатгандик, яхоб қўйгандик, ишлов бергандик. Ҳаммасининг харажати чўнтагимиздан бўлди. Ашуровлар эса 1995 йилда олган ерини тўқайзор қилиб ташлаб кетишди ва пайкалнинг бошқа четидан биз ҳайдатиб, тайёрлаб қўйган тоза ерни эгаллаб олишди. Еримизни қайтариб берсин.

- Ерни туман ҳокимининг қарори билан олган бўлса, Сиз нега энди ҳадеб Ашурованинг устидан шикоят қилаяпсиз?

- Қарор-парор билан ишим йўқ. Ерни ким олган бўлса, ўшанинг устидан ёзаман!

Мана, қонунни билмаслик одамларни қандай аҳволга солиб қўйган? Фермер хўжаликларига ер берилиши тартиби Ер кодекси ва "Фермер хўжалиги тўғрисида"ги қонунда белгилаб қўйилганини, ер майдонларини ижарага бериш ваколати эса туман ҳокимликларига берилганини Исмоил отага тушунтирадиган мард топилмаган.

Биз ушбу қишлоқ фуқаролар йиғини раисаси Озода Қўшбоқова билан учрашиб, унинг фикрини сўрадик.

- Ашурова Тамаранинг характерини умуман тушуниб бўлмайди. Унинг умри жанжал, "разбор" билан ўтиб бораяпти. Арзимаган нарсага тумшуғини суқади. Ёзиб чопавериш унга одат тусига айланган...

Раиса опанинг гапларини эшитиб лол қолдик. Ўз ҳудудининг тинчлигини, фуқароларининг тотувлигини, ижтимоий адолат ва инсонпарварликнинг устиворлигини таъминлаш учун масъул бўлган мансабдор шахснинг фикр юритиши, юмшоқроқ қилиб айтганда, бизни таажжубга солди.

Тамара опанинг қўлидаги жанжалга оид ҳужжатлар "Дело"си кун сайин "семириб" бормоқда. Унинг фикрича, ваколатли органлар низони бартараф этиш ўрнига тирноқ орасидан кир қидириб, у ёки бу томоннинг айбини топиш билан шуғулланаяпти.

Фермер навбатдаги текширувдан сўнг ўзига берилган ҳужжатлардан биттасини бизга кўрсатди. Бу, 1999 йил 15 март куни Пахтакор туман ҳокими Убайдулла Яманқулов имзоси билан чиқарилган 64-рақамли фармойиш бўлиб, унда Саимовнинг шикояти юзасидан текшириш ўтказиш, "хатни жойида ўрганиб чиқиш" учун оз эмас-кўп эмас 18 та ташкилот вакилларидан иборат нуфузли комиссия тузилгани баён қилинган! Шундан кейин жанжалга нуқта қўйилгандир, деб ўйларсиз. Қаёқда? Жанжал давом этмоқда, ёз-ёз кучайса кучайдики, асло камайгани йўқ.

Навбатдаги текшириш тугагач, И.Саимовнинг устидан энди Тамара опа туман прокуратурасига шикоят хати ёзди. Яна текшир-текшир бошланди. Бу текшириш шу йилнинг март ойи охирида бўлиб ўтди.

Бунга жавобан "Ашуров ва ўғли" фермер хўжалигида туман электр тармоқлари идораси текшириш ўтказди. И.Саимов бунга ҳам қаноат қилмай янаям юқорироққа мурожаат қилди...

Т.Ашурова ҳам ўз навбатида вилоят миқёсидаги нуфузли идоралардан бирига шикоят қилди. Буниси энди сал бошқачароқ:

- Шу йилнинг 29 январида туман Машина-трактор парки маъмурияти билан техника хизмати кўрсатиш юзасидан шартнома тузган эдим. Лекин шартнома шартлари бажарилмаяпти. МТПга қарашли техника воситалари хўжалик раҳбари ихтиёрида. Биз шартнома тузганимиз билан хўжалик раҳбари рухсат бермаса, техникани олиб ишлатолмаймиз. Бу ёқда экинтикин кутиб турмайди, - дейди Тамара опа куйиб-ёниб.

Уни ҳам тушунса бўлади. Чунки, айни пайтда фермер хўжалигидаги чорва молларига озуқа етишмаяпти, фермернинг боши эса текшир-текширдан чиқмаяпти.

Ҳозир амалда бўлган "Фермер хўжалиги тўғрисида"ги қонуннинг 29-моддасида шундай дейилган: "Қишлоқ хўжалиги кооперативлари /ширкат хўжаликлари/ ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фермер хўжалигига берилган ерлардан фойдаланиш устидан назоратни амалга оширадилар ҳамда ердан самарали ва оқилона фойдаланишни таъминлаш юзасидан зарур чоралар кўрадилар".

Афсуски, биз хўжалик раҳбари Р.Бектемиров ҳамда қишлоқ фуқаролар йиғини раиси О.Қўшбоқованинг фаолиятларида ушбу қонун талабларининг аниқ ижросини тополмадик. Агар шу икки раҳбар қонун-қоидани яхши билишганда ҳамда вақтида амалий чора-тадбирлар кўришганда эди, қўшнилар ўртасидаги низо бу қадар чуқурлашиб кетмаслиги мумкин эди.

И.Саимовнинг ёзишмаларидан сўнг "Ашуров ва ўғли" фермер хўжалигига 1998 йил 20 ноябрда берилган қўшимча 50 гектар ер қайтариб олинди. Туман ҳокими 1998 йил 20 ноябрда "Ашуров ва ўғли" фермер хўжалигига Акмал Икромов номли хўжалик тасарруфидаги ерлардан 50 гектарини эллик йил муддатга ижарага бериш тўғрисида 385-рақамли қарор қабул қилдию, орадан беш ой ўтиб 1999 йил 15 апрель куни 239-рақамли қарори билан шу ерни яна қайтариб олди. Чунки, ер майдони И.Саимовнинг ўғиллари ишлаётган пайкалдан берилганди, боз устига, қарорнинг қонунга хилоф равишда чиқарилганлиги тўғрисида туман прокурори протест киритганди.

Яна жанжал. Таажжубланарли эмасми? Бу ҳол жанжални пулга сотиб олиш воқеасига ўхшаб кетмайдими?

Юртбошимиз "Фермерлар - аграр ислоҳот тизимининг илк қалдирғочлари. Уларнинг қанотини синдирмайлик. Уларни асраш, авайлаш, парвариш қилиш керак" деб қайта-қайта айтаяптилар. "Ашуров ва ўғли" фермер хўжалиги ҳам Президентимиз айтиб ўтганларидай "қалдирғоч фермер"лардан эди. Бироқ айрим кишиларнинг калтабинликлари, янгиликларни идрок этолмасликлари туфайли таназзулга юз тутмоқда. Шу жумладан, И.Саимов томонидан тузилган фермер хўжалиги ҳам шундай иқтисодий ночор аҳволга тушиб қолган.

Кўпдан-кўп текширувчилар камчиликларнинг келиб чиқиш сабабларини таҳлил қилиб, икки қўшнини яраштириб қўйишлари ҳам мумкин эди. Аммо, мавжуд қўлланмалар, инструкцияларда бу нарсалар кўрсатилмаган-да. Идоралар ўз йўналишлари бўйича текшириш ўтказиб кетаверишган.

Тамара опа Ашурованинг таҳририятга ёрдам сўраб йўллаган шикоятида келтирилган дардли фикрлар шулардан иборат. Шу кунларда фермер хўжалиги фаолияти текширувчилар томонидан яна элакдан ўтказилмоқда. Бу галги текширишнинг қандай тугаши ҳозирча номаълум.

Алқисса, гапираверсак гап кўп. Аммо биз етти йилдан бери давом этиб келаётган икки оила ўртасидаги келишмовчиликлар бўйича ҳакамлик қилиш фикридан йироқмиз ва ким ҳақу ким ноҳақ эканлиги тўғрисида ҳукм чиқаришга ваколатли ҳам эмасмиз. Бироқ бир нарсани аниқ биламизки, қаерда ёз-ёз, шикоятбозлик авжига чиқса, ўша ердан файзу барака кўтарилади. "Сендан мен камми, сен ёзганда мен ёзмайманми?" қабилида иш тутиш, тирноқ остидан кир қидириш ҳеч кимга ва ҳеч қачон обрў келтирмагани йиллар синовидан ўтган айни ҳақиқат. Қолаверса, бир қишлоқда деярли ёнма-ён яшаётган, тўю томошаси ҳам, азаси ҳам бир бўлган иккала оила манфаатларини кўзлаш, уларнинг аҳил ва иноқлигини таъминлаш, бу масалада тегишли чораларни кўриш шу қадар мушкул ишмидики, етти йилдан бери ечимини топмаса? Ҳар бир оила, ҳар қайси фуқарога муносиб ҳаёт шароити яратиб бериши, бу масалада амалдаги қонунларимиз доирасида иш тутиши, инсон ва унинг манфаатлари ҳал бўлаётган паллада етти ўлчаб бир кесиши зарур бўлган ваколатли ташкилотлар қаёққа қарашаяпти? Наҳотки, на туман ҳокимлиги, на ҳуқуқ-тартибот органлари, на хўжалик раҳбарию, на маҳалла-кўй, қўни-қўшни, оқсоқоллар жанжалга сўнгги нуқта қўйиш учун етти йилдан бери таъсирчан ва амалий чоралар кўришмаса? Ахир инсон тақдири, оила манфаатларига шу қадар юзаки, лоқайд ва бепарво муносабатда бўлиш жоизми?

Шу ўринда "Фуқаро нима учун марказга, таҳририятга мурожаат қилди?" деган табиий бир савол пайдо бўладики, бу савол кишини ташвишга солмай қўймайди. Очиғи, хат муаллифи таҳририятдан фавқулодда катта кўмак сўрамаяпти, у бор-йўғи ўзига, оиласига эътибор истаяпти. Фуқаролик ҳақ-ҳуқуқи, инсоний қадр-қимматининг ҳимояланишини хоҳлаяпти. Туман, вилоят миқёсидаги турли ташкилотларга қайта-қайта мурожаат қилганига қарамасдан масала ечимини топмаётгани, муаммо муаммолигича қолаётганидан норозилик билдираяпти, холос. Натижа бўлмагач...

Туман ҳокимлиги (У.Яманқулов) юқоридаги жанжалнинг янаям газак олишини кутиб турмасдан тезлик билан оқни оқ, қорани қорага ажратиш учун бор ваколати ҳамда имкониятидан қонун доирасида фойдаланса, қани! Ахир, бир кун жанжал бўлган хонадондан қирқ кун барака қочади-я. Аслини олганда, туман ҳам катта бир оила, рамзий бир хонадон-да.

"Катта хонадон"ингиздан барака қочмасин, деймиз-да, пахтакорлик азизлар!

Иброҳим ЖОНУЗОҚОВ,
"Ҳуррият" мухбири

ҲУРРИЯТга ЖАВОБ

Ўзбекистон транспорт прокуратураси томонидан фуқаролар Александрова С.М., Қосимова М. ва Дадабоева Н.ларни Тошкент марказий шоҳбекати маъмурияти томонидан ноқонуний ишдан бўшатилганликлари ва С.Соҳибовага нисбатан шоҳбекат раҳбарияти томонидан тазйиқ ўтказилаётгани, шунингдек, бошқа талон-тарожликлар ҳақида ёзган аризалари атрофлича ўрганиб чиқилган.

Текширишда Тошкент Жанубий шоҳбекати кассирлари томонидан давлат мулкини кўп миқдорда талон-тарож қилганлиги ўз тасдиғини топганлиги сабабли, бу ҳолат юзасидан ЎзР ЖКнинг 167-моддасининг 4-қисми "а" банди ва 208-моддаси билан жиноят иши қўзғатилган. Жиноят иши тергов ҳаракатлари олиб бориш ва аризадаги бошқа важларни текшириб, чора кўриш учун Ўзбекистон транспорт прокуратурасининг иқтисодий жиноятчилик ва коррупцияга қарши кураш бўлимига ўтказилган. Ҳозирда тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Шунингдек, С.Соҳибова 1994 йил 21 февралдан бошлаб Тошкент марказий станциясида машинист-котиба бўлиб ишлаб келаётганлиги, у ҳеч қандай тазйиқ остига олинмаганлиги аниқланди. Соҳибова С. ҳозир ўз вазифасида ишлаб келмоқда.

Дадабоева Н. шоҳбекат маъмуриятининг 14.07.98 й. кунидаги 302-сонли буйруғи билан Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 100-моддаси 2-қисмига кўра, 16.06.99 й. кунидан меҳнат таътили ва касаллигидан кейин ишга вақтида чиқмаганлиги, меҳнат интизомини бузганлиги учун ишдан маъмурият ихтиёри билан бўшатилган. Муқаддам Дадабоева Н. шу тарзда меҳнат интизомини бузганлиги учун 02.03.98 й. кунги 59-сонли буйруқ билан интизомий жазога тортилган ва ушбу буйруқни қонунда белгиланган тартибда қонуний ёки ноқонуний чиқарилганлигига эътироз билдирмаган.

Фуқаро Қосимова М. бекат маъмурияти томонидан шартнома муддати тугаганлиги муносабати билан 29.12.98 й. куни ишдан бўшатилган. Бироқ текширишда шоҳбекат маъмурияти томонидан М.Қосимовани ишдан бўшатишда Меҳнат Кодексининг 237-моддаси талаблари тўла бажарилмаганлиги аниқланди. Яъни мазкур қонун талабларига кўра, 3 ёшгача тўлмаган боласи бўлган Қосимова М.ни бошқа ишга жойлаштирилиш чоралари кўрилиши ва ишдан бўшаш давридаги 3 ойлик маоши тўланиши лозим бўлган. Мазкур ҳолат юзасидан қонун бузилишини бартараф этиш учун шоҳбекат маъмуриятига нисбатан прокурорлик таъсир чораси қўлланилди. Ҳозирда шоҳбекат маъмурияти томонидан М.Қосимовани бошқа ишга жойлаштириш масаласи ўрганиб чиқилмоқда.

Фуқаро Александрова С. 04.09.98 й. кунги 397-сонли буйруқ билан ЎзР Меҳнат Кодексининг 100-моддаси 3-қисми билан ўз меҳнат вазифаларини сурункали равишда бузиб келганлиги сабабли ишдан бўшатилган. Лекин шоҳбекат маъмурияти буйруқни расмийлаштиришда айрим хатоларга йўл қўйганлиги сабабли, уларни бартараф этиш юзасидан прокуратура томонидан протест киритилган ва протест қаноатлантирилган.

Қ.ҚИРҒИЗАЛИЕВ,
Ўзбекистон транспорт прокурори, 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси

ТАШВИШ

ЧАҚИРИЛМАГАН "МЕҲМОНЛАР"

Дайдиларни асосан йирик шаҳарлар ҳар доим ўзига оҳанрабодек тортиб келган. Айниқса Тошкентдай иқлими соз, одамлари сахий ва кўнгилчан шаҳарлар. Кўпчиликнинг ёдидан кўтарилган бўлмаса керак, бир пайтлар "Тошкент - нон шаҳри", деб ҳар томондан Ўзбекистон пойтахтига одамлар ёғилиб келаверган. Албатта, бу нарса ўша пайтларда ижобий баҳоланарди, ҳатто биз бундан фахрланардик ҳам. Бироқ ҳар нарсанинг ўз меъёри, чегараси бор. Шуни эътиборга олган ҳолда, Тошкент шаҳар ИИБ томонидан пойтахтимизга меҳмон бўлиб келувчи фуқароларнинг кўнглида нохуш фикр ва кайфиятлар уйғотадиган дайдилар, тиланчиларни тартибга солиш, бу каби иллатларнинг олдини олиш борасида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, ИИБ томонидан "Тўсиқ" тадбири ўтказилмоқдаки, мазкур тадбир жараёнида бу борада маълум ишлар амалга оширилмоқда.

Шу йилнинг ўтган даври давомида пойтахтимиз хиёбонлари, истироҳат боғлари ва кўчаларидан 3848 нафар дайди, тиланчилар ушланиб, қабул қилиш-тақсимлаш муассасаларига топширилди. Шулардан 1831 нафари МДҲ фуқароларидир.

Тадбир иштирокчилари бундай чақирилмаган "меҳмонлар"нинг 2445 нафарини поездларига ўтқазиб, ўз юртларига жўнатиб юборишган эди. Бироқ, улар вагон кузатувчилари билан "келишиб", йўлда тушиб қолмоқдалар ва орқаларига қайтиб келишмоқда. Ўтган даврда 541 нафар шахс қабул қилиш-тақсимлаш муассасаларига икки ва ундан ортиқ марта тушган.

Ачинарли томони шундаки, дайдилар орасида аёллар ҳам учраб туради. Шундайлардан ҳозирча 932 нафари аниқланди. Хавфли томони шундаки, уларнинг пала-партиш ҳаёт кечиришлари оқибатида турли юқумли касалликлар тарқаш эҳтимоли юзага келмоқда. Бу эса жамоатчиликни, хусусан, ички ишлар идораларини ташвишлантираётган муаммолардан бири. Шу йилнинг ўтган даврида ушланган дайди ва тиланчиларнинг 35 таси сил касаллиги билан касалланганликлари маълум бўлди. Шунингдек, 19 нафар дайдида тери-таносил касалликлари борлиги аниқланди.

Дайдилик иллатининг яна бир томони шундан иборатки, у бевосита жиноятга алоқадор бўлади. Иш ва яшаш жойининг тайинсизлиги уларни бевосита жиноятга ундайди. Шу кунга қадар ушланган дайди ва тиланчиларнинг 196 нафари ички ишлар идоралари томонидан қидирувда бўлганлиги аниқланди. Шулардан 41 нафари жиноят содир этгани учун изланаётган экан. Ушланганларнинг 19 нафари эса бедарак йўқолганлар деб ҳисобланар экан. Мана бир мисол: қозонлик Александр исмли йигит танишлари Люда ва Сергейлар иштирокида Сирғали туманидаги бир фуқаронинг уйига кириб, хонадон эгасининг оёқ-қўлини боғлаб, пулларини олиб кетишган.

Мамлакатимиз ичида кўчиб юрувчи дайдиларни иш билан таъминлаш борасида бир қатор ишлар олиб борилаётганига қарамай бу борада сезиларли натижаларга эришилмаяпти. Хусусан, ўтган даврда 1514 шахс ишга жойлаштириш учун жўнатилган бўлишига қарамай, шулардан фақат 53 нафаригина ишга жойлаштирилган.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, шаҳарнинг йирик чорраҳаларида тиланчилик қилиб ўтирган ногирон ва кекса кишиларга, албатта, кўпчиликнинг кўзи тушган. Улар ҳаракат хавфсизлигига катта хавф туғдириш билан бир қаторда кундан кунга чирой очиб бораётган шаҳримиз ҳуснига доғ туширишмоқда. Ички ишлар идоралари бу иллатга қарши курашишнинг имконини қилолмаяптилар. Мазкур тиланчилар бу ерлардан мунтазам равишда олиб кетилишларига қарамай, орадан озроқ вақт ўтиб, улар яна ўз жойларини эгалламоқдалар. Қонунчилигимизда тиланчиликка ҳуқуқий баҳо берилмаганлиги ички ишлар идоралари ходимларини бу иллат олдида қўлсиз-оёқсиз қилиб қўймоқда. Улар аксарият ҳолларда шамол тегирмони билан курашган Дон Кихотга ўхшаб қолишмоқда.

Бу иллатга қарши аёвсиз курашиш лозим. Тўғри, бир пайтлар Американинг энг машҳур ёзувчиларидан бири Жек Лондон ҳам дайдилик қилган ва бу қилмиши учун озроқ муддат қамалиб ҳам чиққанди. Бироқ у бизнинг қаҳрамонларимиз каби буни ўзига касб қилиб олмади, тинимсиз ишлаб, гўзал асарлар яратди ва дунёга танилди. Бизнинг қаҳрамонларимиз эса бунақа эмаслар. Улар инсон учун муқаддас бўлган ватан, оила каби туйғулардан бегоналашган ва уларнинг нималигини ҳам билмасалар керак. Бундай кимсалардан нима кутиш мумкин?

Ортиқ МАҲМАЮСУПОВ,
милиция катта лейтенанти

НАЖОТ САБАБИ - РОСТЛИК!

БАРЗУ АЛ-ҲАКИМ НАСИҲАТЛАРИ

Ҳар нарсанинг пайдо бўлиши учун бир сабаб бўлади. Шу боис нимаики вужудга келган экан, аввало, унинг сабабини қидирмоқ лозим. Масалан, яхши ҳаёт кечиришнинг сабаби муроса, сирнинг ошкор бўлмаслиги сабаби ўзгалар сирини очмасликда, иффат сабаби ўзгаларга ёмон ниятда кўз тикмасликда, гина сабаби - бадфеъллик, дўстлик сабаби - очиқюзлилик, жудолик сабаби - азоб, адоват сабаби - кўролмаслик, хорлик сабаби - тамаъ, иззат сабаби - қаноат, нажот сабаби - ростлик, улуғлик сабаби - тавозеъдир.

* * *

Агар сен ёлғончилик балосига дучор бўлмайин десанг, ростгўйлик хислатини шиор қил, нимаики айтсанг — айтганингга вафо қил, меҳнатга мубтало бўлмай десанг, меҳнат қилувчиларга раҳм-шафқат кўзи билан боқ! Ҳасад дардига йўлиқмай десанг, ўзгалар молу давлатга етишса, хурсанд бўл! Оқил кишиларга ёқмай қолишдан қўрқсанг, ҳаё отига мин!

* * *

Ёлғончилик барча гуноҳларнинг бошидир. Ёлғончи ўз орзусига етиш учун ёлғон сўзларни тўқийди, уни исботлаш учун қасам ичади. Бу билан ёлғонни ёпиш умидида бўлади. Бирор киши унинг ёлғончилигини ошкор қилса, уни душман, деб билади. Оқибатда икки орада адоват ва жанг юз беради. Бу жанг кўп кишиларга зарар келтиради.

Абу Аҳмад ибн МУҲАММАД

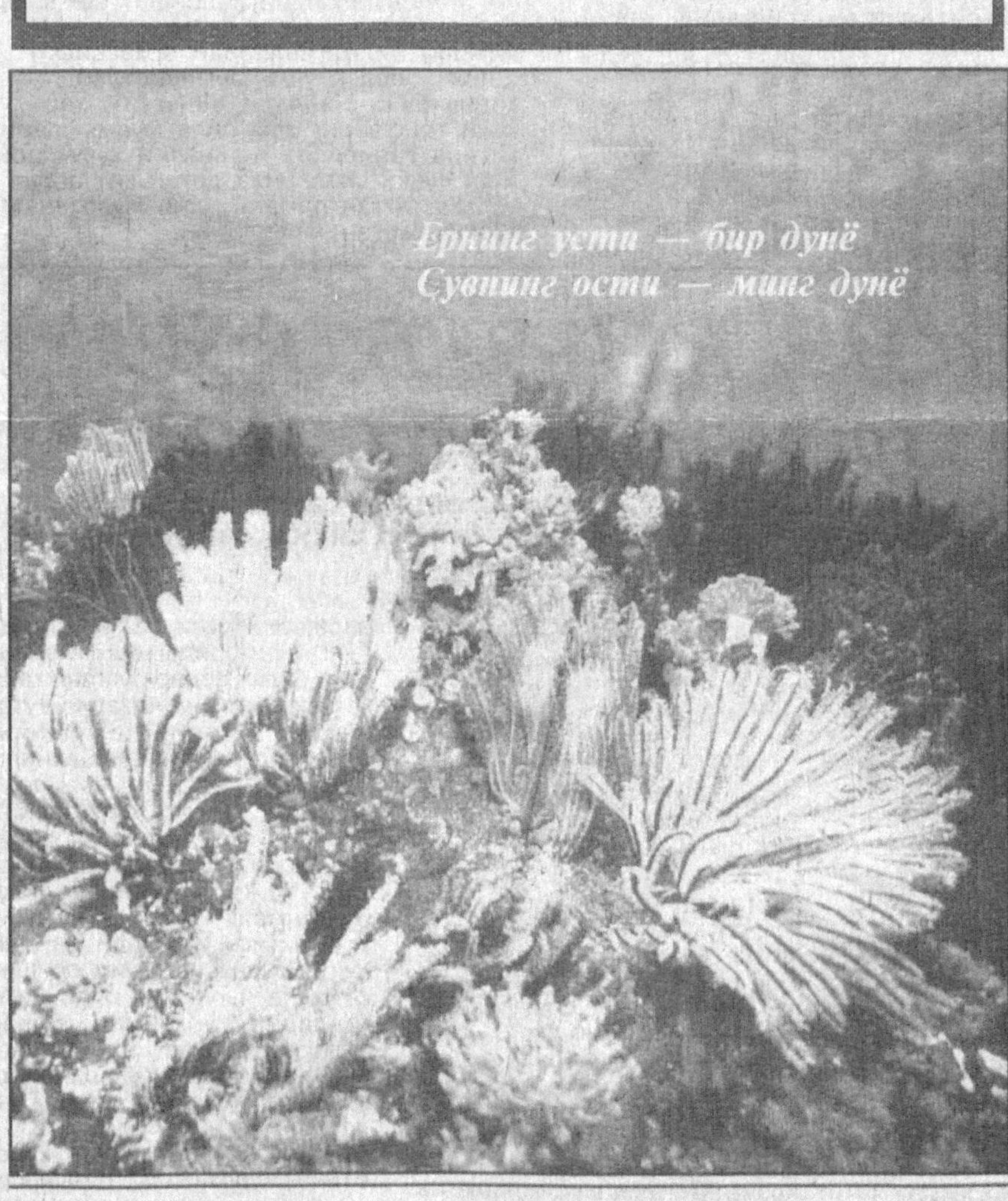

ТАҚДИРНИНГ ЯНА БИР ЎЙИНИ

ИСЛОҲОТ

Жанубий Кореяда кечаётган иқтисодий таназзул кўп нарсани аниқлаб берди. Маҳаллий аҳоли "ХВЖ (Халқаро Валюта Жамғармаси) даври" деб атаган иқтисодий ислоҳотлар янги босқичга кўтарилиб, ишлаб чиқаришдаги пасайишлар ўзининг сўнгги нуқтасини ўтиб бўлди. Ва ниҳоят инқирознинг охири кўринди. Молиявий барқарорлик вужудга келди. 18 йилдан бери иқтисодий ривожланиш йўлида дадил одимлаб келаётган "Осиё Йўлбарси" бир бахя "тин" олгач, яна енгил ҳаракатлар билан оёққа қалқиди.

Айни пайтда ХВЖнинг кўрсатмасига биноан, Корея хукумати ўзининг иқтисодий тизимларини қайта кўриб чиқиш дастурини амалга оширмоқда. Бу эса бир қанча ижтимоий қийинчиликларни келтириб чиқариши табиий ҳол. Аммо, давлат унинг салбий оқибатларини бартараф этиш масалаларини ҳам ўз зиммасига олаётир. Мавжуд иқтисодий-молиявий инқироздан чиқиш ва иқтисодий соғломлаштириш дастури доирасига биринчи навбатда мамлакатдаги энг йирик саноат мажмуаларини қисқартириш ва уларнинг тузилмаларини қайта ишлаб чиқиш вазифалари киради.

Мутахассислар фикрича, монополияга айланиб кетган бундай йирик компанияларнинг бизнеси мамлакат иқтисодини бўғаётган эмиш. Улар жаҳонга яхши таниш бўлган бешлик: "Hyundai", "Samsung", "Daewoo", "LG", "SK". Рақобатчи бу корпорацияларнинг фаолият доираси ниҳоятда кенг бўлиб, Жанубий Корея иқтисодининг таянчлари ҳисобланадилар. Давлатнинг бевосита иштироки ва таъсири остида улар иқтисодий келишувга эришди. Келишув шартига биноан, иқтисодда ўзлари танлаб олган ишбилармонлик соҳаси бўйичагина иш юритишади ва шу йўналишларгагина ихтисослашишади, холос.

"Hyundai" компанияси энди қурилиш, машинасозлик, электроника ва химия саноатида ўзини синаб кўради. Тасарруфидаги корхоналар сонини эса 63 тадан 30 тагача қисқартиради. "Daewoo" корпорацияси эса ўз қарамоғидаги компанияларни 41 тадан 10 тага туширади ва қурилиш, кемасозлик, машинасозлик, савдо, банк ҳамда маиший хизмат турларига ихтисослашади.

Бошқалари ҳам худди шундай тартибда ўз тизимларини ислоҳ қилиб, айрим тармоқларини бир-бирига ҳадя этадилар. Масалан, "Самсунг" бирлашмаси бундан икки йил бурун киришган соҳаси бўлмиш автомобилсозликни, яъни "Самсунг моторс"ни кўчмас мулклари билан бирга "ДЭУ" корпорациясига беради. Ўз навбатида "ДЭУ" эса ўзининг электроника тармоғини "Самсунг"га совға қилади. Электроника дунёсида яхши муваффақиятларга эришиб келаётган "Самсунг" энди "ДЭУ электроникс"ни "тарбиялайди". "LG" корпорацияси эса ўзининг "LG Semicon" компаниясини "Хундай-Электроникс"га қўшади. Ярим ўтказгич маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи бу икки йирик компания бирлашиб, дунё бозорини компьютернинг хотира дисклари билан таъминламоқчи. Бу эса Кореяга катта фойда келтириши мумкин, деб ҳозирданоқ тахмин қилинмоқда. Чунки, "Самсунг-Электроникс" маҳсулотлари дунё бозорида жуда чаққон. Умуман, Кореяда электроника соҳаси ҳам машинасозлик сингари давлатнинг экспорт таянчларидан бири саналади. Шу тариқа Жанубий Корея ҳукумати мамлакатдаги иқтисодий инқирозни бартараф этиш учун "катта келишув"ни юзага чиқарди. Буни корейслар "катта ислоҳ" дея тан олишмоқда.

Ислоҳотлар бошида хавотирли кечди. Айни шу кунлари касаба Уюшмалари бутун мамлакат бўйлаб иш ташлашларни уюштира бошлаганди. Минглаб ишчилар "ДЭУ" автомобилсозлик компаниясининг штаб-квартирасини эгаллади. "LG Semicon" бирлашмасининг 80 фоиз ишчиси ишдан бўшашга ариза ёзди, цехларда иш тўхтаб қолди. Мамлакатнинг учта йирик шаҳарида митинглар бўлиб ўтди. Давлат ҳар куни 10 млрд. вон миқдорида зарар кўра бошлади. Ишчилар эса ҳукуматдан компаниялардаги ўз меҳнат ўринларини тўлиқ сақлаб қолиш ва мамлакатда юзага келиши мумкин бўлган ишсизлик балосини бартараф этиш масалаларини ҳал этишни талаб этарди. "ДЭУ-Электроникс"да иш тўхтади.

Унинг қаторига "Самсунг-Моторс" ҳам қўшилди. Бу жараёнда "Самсунг-Моторс"нинг ўзи кунига 4—5 млрд. вон зарар кўрди. Аҳвол жиддийлашди. Электроника маҳсулотлари бўйича жаҳонда машҳур "ДЭУ-Электроникс" ва "LG Semicon" корхоналарида ишнинг тўхтаб қолиши компания учун ҳам, давлат учун ҳам катта иқтисодий хавф туғдирмоқда эди.

Ғарбнинг йирик фирмалари, жумладан, "Hevvlett Packard", "Compaq Computer", "IBM", "Philips" каби компьютер ишлаб чиқариш корхоналари агар яқин кунлар ичида компанияларда иш бошланмаса, компьютер қисмларини Кореядан эмас, Япониядан олишларига тўғри келишини айтиб, ўринли талаб қўя бошладилар. Ҳукумат эса "катта бешлик"ни ислоҳ қилиш барибир ҳаётий муҳим вазифа эканлигини, бу йўлда қанча қийинчиликлар бўлса, енгишга — йўқотишлар бўлса чидашга тайёрлигини маълум қилди. Бусиз Корея иқтисоди узоққа бора олмаслигини уқтирди. Кузатувчилар ҳукуматнинг тутаётган йўлини қоралаб, "мақсадга эришиш учун куч ишлатаяпти, бозорга қарши усул қўллаяпти" деб хулоса чиқардилар. Бироқ, иқтисодий инқироздан чиқиш учун "бозор усули" қулайми ёки "маъмурий усул"?! Буни вақт кўрсатади, албатта. Ҳар қалай, ишчилар ҳар қандай шароитда ҳам ўзларининг иш ўринларини сақлаб қолиш кафолатини талаб қилаётгандилар

Ҳукумат маъмурлари иқтисодий ислоҳотларни икки йўналишда олиб бора бошлади. Биринчиси, иқтисодий-молиявий барқарорликни таъминлаш бўлса, иккинчиси, келажакда иқтисоднинг кучли ривожланиши учун мустаҳкам пойдевор яратиш эди. Бундан икки йил муқаддам мамлакатда эркин фаолият юритиш учун бошланган ҳаракат катта тўсиқларга учраганди. Энди ҳукумат маъмурлари хорижий инвестициянинг мамлакатда эркин фаолият юритиши учун қулай шарт-шароитлар яратиш зарур, деб қарор қилдилар. Чунки, саноат корхоналари иқтисодий таназзулни енгиб ўтишлари учун зарур бўлган маблағларни ҳукумат банкларидан кредитга олишлари лозим. Банклар эса айни пайтда маблағини кредитга бериб қўядиган анойилардан эмас. Чунки банк мутахассислари бу ҳол давлатнинг умумиқтисодий аҳволига путур етказиши мумкинлигини яхши биладилар. Бундан ташқари, инқироз оқибатида вон курси ва аҳоли даромади пасайиб, мамлакатнинг импорт-экспорт салоҳиятига салбий таъсир кўрсатаётган эди. Ушбу омиллар ҳукуматнинг халқаро молия ташкилотлари ёрдамига муҳтожлигини намоён этди. Шунинг учун стратегик мақсад деб қаралаётган иккинчи йўналишда Халқаро валюта жамғармаси берадиган кредитларни янада кўпроқ олиш режалаштирилди. Узоқни ўйлаб кўрилган тадбир тезда ижобий натижа берди. 1998 йилда хориж сармоясининг мамлакатдаги улуши 8,85 млрд. долларга етди.

Жорий йилнинг январида хорижий сармоялар салмоғи янада ортиб, рекорд даражаси кузатилди. Бир ой ичида 967 млн. доллар. Бу ўтган йилгига нисбатан анча юқоридир. Энг кўп инвестиция киритган мамлакатлар Европа иттифоқи давлатлари - 52 фоиз, АҚШ - 35 фоиз, Япония - 5,9 фоиз бўлди. Мамлакатга чет эл инвестицияларининг кириб келиши маҳаллий компаниялар ўртасидаги банкротликларга чек қўя бошлади. Январь ойида пойтахт Сеулнинг 213 та компанияси банкротга учраган бўлса, бу ўтган йилнинг декабрига нисбатан 34,5 фоиз кам кўрсаткич бўлиб, корейслар учун катта муваффақиятдек эди. Чунки, инқирознинг дастлабки ойларидаёқ биргина Сеул шаҳрининг ўзида 1218 тадан 1226 тагача компания банкротга учраган эди.

"Катта бешлик" корпорацияларининг корхоналарида ҳам аҳвол ўнгланиб, ишлаб чиқариш суръатлари ўса бошлади. Ишчилар можароси ҳам ўз ечимини топди, "LG Semicon" нинг янги раҳбарияти меҳнат ўринларини қисқартирилмаслигини, ишчиларга етказилган маънавий зарар учун товон тўлашини маълум қилди. Янги раҳбар сифатида иш бошлаган "Хундай-Электроникс" концерни "LG Semicon" ишчиларига бу қадар мурувватли бўлишининг сабаби бор эди, албатта. У жаҳон бозорига ярим ўтказгичли электрон маҳсулотларни етказиб бериш муддатини бузмаслик учун ҳам шундай йўл тутишга мажбур. Бунга "ДЭУ" корпорациясининг автомобиль заводлари ҳам қўшилди.Чунки уларнинг ҳам митти "матиз"ларини Европа бозорларида истеъмолчилар жуда-жуда кутишарди.

Шу тариқа Жанубий Корея давлати иқтисодий инқироздан чиқиш ва келажакда соғлом иқтисодий макон яратиш учун фаол кураш бошлаб юборди. Ҳукуматнинг сиёсатидан қониқиш ҳосил қилган корейс халқи ҳам белбоғни қаттиқроқ боғлаб, қайноқ меҳнатга шўнғиб кетди.

Ўткир ҲАЙДАВАЛОВ,
"Ҳуррият"нинг Жанубий Кореядаги махсус мухбири

Дунёдан дараклар

КОСОВОДА БМТнинг ТИНЧЛИК МИССИЯСИ ЎЗ ИШИНИ КУЧАЙТИРМОҚДА

БМТ раҳнамолигида Косовода тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш, тўхтаб қолган хўжалик ҳаётини изга солиш учун фаол ишлар олиб борилмоқда. Маълумотларга кўра, ушбу давлатда уруш оқибатларини тугатиш учун бир неча юз миллион долларлик маблағ керак бўлади. Бугунги кунда БМТнинг Косоводаги тинчлик миссиясининг асосий вазифаси фуқаро бошқаруви ва демократик институтларни барпо қилишдир.

БМТ ҳозирда Косовода тинчликни сақлаш учун махсус полиция кучлари ва фуқаро бошқарувининг бошқа тузилмаларини ташкил этишга киришди. У, шунингдек, ОБСЕ ва Европа Иттифоқи билан ҳамкорликда Инсон ҳуқуқларининг Косовода амал қилиниши юзасидан ҳам иш олиб боради.

Ўтган ҳафта Косовога 144 нафар БМТнинг халқаро ҳамкори келди, улар сони август охиригача 400 нафарга етиши кутилаяпти. Шунингдек, бу ерга БМТнинг Босния ва Герцоговинадаги тинчлик ўрнатувчи кучларидан 156 полициячи ўтказилди. БМТ Косовода осойишталик ўрнатиш учун бу ерда тадрижий равишда махсус полиция гуруҳларининг сонини оширмоқчи.

Шунингдек, Косовога 7 нафар халқаро судья ва айбловчилар келишди. Шу билан уларнинг сони 19 нафарга етди.

Манбаларга кўра, ҳозиргача 99 жиноий иш юзасидан 200 киши терговдан ўтган. Айни дамда Югославияда содир этилган жиноятлар бўйича иш олиб бораётган Халқаро трибуналнинг 5 та экспертлар гуруҳи 200 та оммавий қатл ва кўмиш ишини ўрганмоқда.

"МИР" ФРАНЦИЯГА ҚУЛАБ ТУШАДИМИ?!

Россия бош вазирининг ўринбосари Илья Клебанов эскириб қолган "Мир" космик станциясини фазода ушлаб туриш мумкин эмас, дея баёнот берди. Ҳозирги экипаж шу кунларда "Мир"ни тарк этиши керак. Кейинги олти ой давомида эса станция космонавтларсиз ишлайди. Агар янги командани юбориш учун 250 миллион доллар топишнинг имкони бўлмаса, у ҳолда "Мир"ни фазодан тушириб юборишга тўғри келади.

АФРИКА УРУШДА "БИРИНЧИ"

Стокголмдаги Халқаро тинчлик тадқиқотлари институти (Sipri) ахборотномасида 1998 йилда дунёнинг 26 жойида юз берган 27 та йирик қуролли тўқнашувлар хусусида тўхталиб ўтилган. Унга кўра, 1998 йилда анча кўпайган қуролли тўқнашувлар натижасида камида 1000 киши ўлган. Ўтган йилги шундай тўқнашувлар Кашмир масаласида Ҳиндистон ва Покистонда, Эритрея ва Эфиопия ўртасида юз берган. Шу йилда яна 6 та янги кенг миқёсли низолар қўзғалган: Европада 1 та (Косово) ва Африкада 5 та.

Африкада 1998 йилда жами 11 та қуролли тўқнашув содир бўлган. Sipri фикрича, ҳозирги пайтда Африка дунёнинг энг серғалва қитъаси бўлиб қолган.

Хориж матбуоти асосида тайёрланди

АЖАБО!

Япониянинг машҳур "Casio" фирмаси "C-V-I" деб номланган дунёдаги энг митти ва энг енгил рангли телевизорни яратди. Телевизор экранининг диагонали 3,57 см, баландлиги 9,1 см, эни 6 см, қалинлиги 2,4 см, оғирлиги эса атиги 170 грамм холос.

Сигарет қутисидек келадиган телевизорни чўнтакка солиб юриш ва исталган жойда хоҳлаган дастур кўрсатувларини бемалол томоша қилиш мумкин. У батареяда ҳам, машина аккумуляторида ҳам ва ҳатто 220 вольтли токда ҳам ишлайверади. Ана сизга тараққиёт!..

САМОВИЙ КИТОБ?

ёхуд аскаржик Исмоилшоҳ Фазовийга тушаётган "ваҳий"лар

(Боши 1-бетда)

"КИТОБ-УЛ КИТОБ"

Бўлажак китоб ҳақидаги муждани ҳам унга тушда билдиришган. Бу ҳақда қаҳрамонимиз шундай ҳикоя қилади:

"Тошкентнинг Отчопар бозори томонда, Собир Раҳимов метро бекати яқинида бензин заправкаси бор. Мени ўша ёққа олиб боришди. Кўрдимки, катта сўри ишланган. Унинг устида яна бир сўри бор. Унинг ҳам тепасида эса бир киши жойлашадиган сўри. Менга "чиқ" дейишди. Мен сўрининг устига чиқиб, қибла томонга юзланиб турдим.

Бир пайт узоқдан, қибла томондан оппоқ соқолли, оппоқ кийим кийган бир жамоат катта китоб кўтариб кела бошлади. Менга яқинлашган пайтда қарасамки, китобнинг устига "Қуръон" деб ёзилган экан. Бу жамоат тўхтамасдан ўтиб кетди. Бир муддат ўтиб, яна бир аввалгисидан ҳам каттароқ жамоат янаям каттароқ бир китоб олиб кела бошлади. Яқинимга келиб тўхташди. Улкан китобнинг устига "Китоб-ул китоб" деган ёзув битилган эди. Кейин уйғониб кетдим... Китоб ҳақида менга шундай башорат берилган эди."

Китобни самовий илоҳий ходимлар айтиб туришади, Исмоилшоҳ Фазовий ёзиб боради. Самовий илоҳий ходимлар ҳақида сўраганимизда, Исмоилжон ака: *"Улар коинот жонзотлари, уларнинг номлари йўқ, менга тахаллус билан ўзларини таништиришади. Чунки коинотда ҳамма жонзотларнинг тартиб рақами мавжуд. Одамзотнинг исми ҳам фақат бу дунёда, боқий дунёда ҳар бирининг тартиб рақами бор. Коинотда 110 минг тур мавжудот бўлиб, уларнинг бизга бир нечтасигина маълум: инсон, жин, фаришта ва бошқалар каби. Менга билдирилганидан 584 турини ёзиб тугатдим"*, — деган гапни айтди. Ана шу самовий илоҳий ходимлар томонидан айтиб турилаётган китобнинг 17 бўлимини Исмоилшоҳ Фазовий ёзиб тугатди. Мана уларнинг номлари:

1.Инсон — илоҳий мўъжизалардан бири;
2.Коинот тили ҳақида маълумот;
3.Борлиқ китобидан лавҳалар;
4."Қуръон" китобидаги хитобий сўзлар;
5."Ясин" сўзининг тўлиқ маъноси;
6."Ясин" сўзининг коинотдаги тўлиқ матни;
7."Испираклэ" ёки инсоннинг коинотдаги баёни;
8.Коинотнинг бадиий ижоди;
9.Жумлавий таржимонлар ва айрим сўзлар луғати;
10.Коинот билан боғланиш йўллари;
11.Ибодат йўллари ва инсоннинг тадрижий тараққиёт йўналиши;
12.Инсоннинг узлуксиз ҳаётга кўчиши;
13.Фоний дунё сирлари;
14.Боқий дунё ҳақида маълумот;
15.Айрим оламларнинг ҳаёт тарзидан қисқача лавҳалар;
16.Ҳаёт сирлари;
17.Илоҳий ибодат.

(Ўқувчиларимизда тасаввур ҳосил бўлсин, дея бу китобнинг баъзи бўлимларидан лавҳалар келтиришни лозим топдик.)

"Боқий дунё" 1-қисмидан:

"Хэду раббил инсана булху хуминаз мэра бэду бихмил балил хубизанах (Инсон Оллоҳнинг мўъжизавий кароматларидан бири)"

"...Одам Ато яратилганига ер ҳисоби билан 1 миллион 240 минг йил бўлган бўлса, шундан буён одамларда тўпланиб келаётган сирли ҳодисаларга ва мавҳумий ҳолатларга имкони борича жавоб бериб бориладн. Шарти шуки, бу жавобларни эшитиш билан бирга уларни ўзига қабул қила олиш қобилиятининг ривожланганлиги ёки етарли эмаслиги, маълумотларни тушунишда ўз онгида сиғдира олиши ёки сиғдира олмаслиги, шу билан бирга ақлий доирасининг ўзига сингдира олиш ва сингдира олмаслик кабилар жиддий тўсиқлардирки, буларни инсон енгиб ўта олсагина унга бу мўъжизаларни англаш насиб этади ва инсониятнинг келажаги ҳақидаги фикрларни тушуна олади..."

Китоб коинот тилида ёзилган. Бир қарашда арабчани, бир қарашда форсчани, яна бир қарашда бошқа тилни эслатади. Бунга Исмоилшоҳ Фазовийнинг изоҳи шундай: *"Коинот тили Ер юзидаги ҳамма тилларнинг онаси. Коинотдаги барча жонзотлар шу тилда гаплашади. Одамзот ҳам охироқибат ана шу тилга ўтади. Бу аниқ. Бу тил ҳақида биринчи бўлиб менга маълум қилинди. 1997 йилнинг 27 майидан бошлаб менга коинот тилини ўргата бошлашди. Иккинчи бўлиб кимга билдирилишини ҳам биламан. Бироқ ҳозирча бу сир! "Китоб-ул китоб"даги ўзбекча матнлар аслининг менга айтиб турилган таржималаридир. Ҳозир Ер юзи бўйича 100 минг одам илоҳий ходимлар билан алоқада, яна 1047 киши синовда".* (Шу ерда ғалати фактга дуч келдик: Қирғизистонда чоп этиладиган "Загадочный мир" газетасида ҳам Исмоилжон Эргашев ҳақида катта мақола чиққан ва унда илоҳий ходимлар билан алоқада дея 400 киши кўрсатилган — **муал.**)

Яна китобдан лавҳа:

"Ҳаёт сирлари" 1-қисм. Умумий шарҳ" нинг кириш қисмидан:

"Инсон ҳаёт сирларини билишга қизиқади, лекин илоҳий сир ҳамма вақт аниқ даражада барчаси айтилмайди."

Китобнинг яна бир еридаги ғалати мисраларга эътиборингизни тортамиз. Мазмунан у шундай: *"Одамзот Ер юзига 99 марта келади. Одам Атонинг келиши 21-мартасидир. Инсониятнинг сони 99 миллиарддан ошмайди ва сайёрамиз аҳолиси 13 миллиардга етади."*

"Китоб-ул китоб"нинг кўп бўлимлари коинот тилида битилгани боис уни ҳамма ҳам тушунавермайди, бунинг устига баъзи бўлимлар шеърий усулда ёзилган. Жумладан, 7-бўлим ҳам. "Испираклэ" ёки инсоннинг коинотдаги баёни" деб ном олган бу бўлимни коинот ходими, тилшунос олим **РЕБАГУ** ёздирган, иккинчи бир олим **БЕРУБА** текширган. Ҳозир унинг 3 қисми ёзиб тугатилган. Ҳаммаси 8 қисмдан иборат. Биринчи қисми 3436 қатор, иккинчи қисми 4442 қатор, 3-қисми эса 5654 қатор бўлиб, жами ҳозир ёзилгани 13532 қаторни ташкил этмоқда. Мана унинг бошланиши:

Ҳей маҳбубаҳ маҳбубиллаҳ
маҳбубий,
Маҳнаҳуби маҳбулилҳа
маҳбубий.
Зулум сэла хадмин
гура ҳаҳаҳа,
Бэманфура хэнам
хура дэлаҳа.

Маъноси:

Эй Худонинг севгани, севилгани,
Севилиш гўзаллиги билан Худонинг севгани бўлгани,
Сени ҳар қандай зулмдан кўкка ўзим кўтарай,
Мен ўз ҳаётим билан сенинг ҳаётингни боғлаб олай.

"Китоб-ул китоб" ҳақида яна бир маълумот: бу китобни охиригача 777 киши ёзиб тугатар эмиш...

ПАЙҒАМБАРЛАР ВА КИТОБЛАР

Исмоилшоҳ Фазовийнинг "таълимот"и ва "китоб"ида динлар ва пайғамбарларга ҳам алоҳида ўринлар берилган. Қизиғи шундаки, у Исломни ҳам, Насронийликни ҳам, Буддани ҳам, оташпарастликни ҳам инкор этмайди. Китоблардан Қуръонга ҳам, Тавротга ҳам, Инжилга ҳам, Авестога ҳам бир хилда қарайди. Ҳолбуки, Исломда ҳақ (самовий) динлар — Насронийлик, Яҳудийлик кабилар рад этилмаган ҳолда, оташпарастлик каби ботил динлар инкор қилинади.

Фазовий эса ҳеч қайсисини инкор этмайди. Ҳаммасига ўз муносабатини билдиради. Жумладан, "Китоб-ул китоб"да Қуръон ҳақида шундай сўзлар бор:

"...Қуръон аслида коинот тилида шеърий йўл билан ёзилган бўлиб, ҳаммаси бир ярим миллион қаторни ташкил этади. Инсонлар қўлидаги Қуръонда эса 6236 жумла бор, холос. Насрий ҳолат ва бадиий қурилишлар Қуръон қироати учун мослаштирилган..."

Яна бир ажабланарли ҳол: Исмоилшоҳ Фазовий пайғамбарлар, авлиёлар, уларнинг аниқ сони, илоҳий китоблар, саҳифалар, пайғамбарлар умматлари сони каби маълумотларни келтиради. Уларнинг қанчалик тўғри-нотўғри эканлигини билмадиг-у, лекин мақоламизда илова қилишга қарор қилдик.

Инсоният тарихида 148624 та пайғамбар ўтган. Уларга 1842 та китоб, 146642541 та саҳифа туширилган. 1082370 нафар авлиё ўтган бўлиб, уларга 104 китоб ва 1082370 та саҳифа туширилган. Жами инсониятга 1946 та китоб ва 147624911 саҳифа юборилган.

Юборилган пайғамбарларнинг

7185 тасига 1 — 100
3641 тасига 101 — 400
1914 тасига 401 — 700
627 тасига 701 — 1000
421 тасига 1001 — 2000
213 тасига 2001 — 5000
75 тасига 5001 — 10000
33 тасига 10001дан ортиқ киши эргашган. 133715 та пайғамбарнинг ортидан эргашганлар бўлмаган.

"Илоҳий ходимлар билан мулоқотимиз ҳозир давом этмоқда, улар билан хоҳлаган вақтимда гаплаша оламан, ҳали бу ёзганларимни бутун дунё ўқийди", — дейди Исмоилшоҳ Фазовий.

Ажаб дунё, сирли дунё! Биз кутмаган ва билмаган сирлар кўп бу дунёда. Исмоилжон аканинг айтганлари, бизга кўрсатганларининг ортида нималар яширин, нималар бор, ҳозирча бизга қоронғу. Шуниси маълумки, Исмоилжон Эргашев ҳали ҳам ёзяпти ва ёзганларига ўзи ишоняпти, бошқаларни ҳам ишонтиришга ҳаракат қилмоқда...

Шерзод САЙДАЛИЕВ,
"Ҳуррият" мухбири

PS. Фурсатдан фойдаланиб, сафаримиз чоғида бизга яқиндан ёрдам берган Балиқчи туман ҳокимлиги, жумладан, ҳоким жаноблари О.Абдураимов, туман ХТБ мудираси Г.Раззоқова, бизга бевосита ҳамроҳлик қилган туман "Ғалаба" газетаси муҳаррири А.Комиловга чуқур миннатдорчилик билдирамиз.

Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси, "Ҳуррият" газетаси таҳририяти Халқаро "Наврўз" хайрия жамғармаси раиси Дадахон Ёқубовга онаси **Эътиборхон УСМОНОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади

Ўзингни англаб ет! ҲУРРИЯТ Мустақил газета
4 - 10 август 31 (133)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Камолиддин АЛИОХУНОВ
Босиш вақти — 21.00
Топширилди — 19.15
Буюртма — Г 0667

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА ҲУРРИЯТ

"ЎЗИНИ ТАНИГАН ОДАМ ЎЗИГА ЎХШАБ ЯШАЙДИ"

Шоира Турсуной Содиқова билан журналист Ҳафиза Насруллаева суҳбати

Аёл эрки миллат эрки билан уйғундир. Чунки аёл тарбиячи, у - миллат тарбиячиси. У ўз қони, сути, меҳр-муҳаббати, ақл-фаросати билан зурриёдини, миллат вакилини, яъни одам авлодини вояга етказади, феълу атворидаги яхши ва ёмон хислатларнинг барчасини унга мерос қилиб беради. Эркнинг ўзаги эса тарбиядир. Илоҳий қудрат ила инсоннинг мурғак қалбига жо бўлган эрк туйғуси тарбия билан вояга етади, сайқалланади, энг улуғ орзу истакка, муқаддас эҳтиёжга айлана боради. Унинг сарчашмаси, йўлчи юлдузи аёлдир.

Қуйидаги суҳбатимиз шу хусусда.

- Турсуной опа, суҳбатимизни аёл эрки ва ҳурлигига бағишласак.

- Миллатнинг сифат белгисини аёл қўяди. У миллатга кўп нарса беради. Бермоқнинг олмоғи ҳам бор - аёл ўзидан тинмай кетаётган ақлу шуур, жисму жон ўрнини узлуксиз тўлғазиб туриши керак. Ватаннинг, миллатнинг эркка эришуви бошқа масала. Миллат эркаги учун асл маънодаги озодлик балки шудир. Аммо аёлга бу ҳали кифоя эмас. Она, бека ва рафиқа сифатида яйраб яшаш аёл учун ҳақиқий ҳурриятдир ва бу ҳурликни у атрофдан тинмай сўраниб туради: эркин яшамоқ учун аёлда биринчи навбатда соғлиқ бўлиши керак, **жамият унинг қошида экологик тозалик учун қарздор, оналигини ҳимоя қилиш борасида бурчдор, аёлни илмли қилиш учун жавобгардир.** Бола тарбияси учун аёлда бутун асаб, мўл вақт бўлиши керак. Бунинг учун эса унинг асабини сақлайдиган омиллар: эрда ўз аёлини асраш илми бўлиши, оилада моддий етарлилик, уйнинг бошқа аъзоларида эса албатта оила илми бўлмоғи лозим.

Аёлнинг яралишдан бир ёмон томони бор. У юқорида санаганимиз бурч ва вазифаларга вақти, жони етишмаса, зарурини танлаб, қолган ишга "бор-ей" деб кетолмайди. Ўша ишларнинг барига улгураман деб қасд қилади. Кучи етмайди, эр номеҳрибон, қарабсизки, аёл зўриқади, унда сўлиш ва синиш бошланади. Бундоқ аёлдан эса қандай фарзанд туғилиши мумкин?

> **Оилада аёлга руҳий ҳурлик берадиган эр, ўғил, ота, ака ва укадир. Ўшалар ўз бурчларини англаб етсалар, аёлнинг олами мунаввар.**

- Лекин бизнинг қон-қонимизга сингиб кетган анъанавий қарашлар мавжуд. Яъни эрига ҳеч сўзсиз итоат этувчи, эркакка тобе бўлган аёлни аксарият жамоатчилик ҳам, жамият ҳам қўллаб-қувватлайди. Оилада қизлар жуда ёшлигиданоқ итоатга, тобеликка ўргатилади ва бу аёл учун энг олий фазилат ҳисобланади. Бундай тобелик ва итоаткорлик билан қулликнинг, мутеликнинг ораси бир қадам. Бундай пайтда аёл эрки, аёл ҳурлиги ва озодлиги ҳақида нима дейиш мумкин?

- Аёлларимизнинг зоҳирида кўринаётган тобелик итоаткорлик эмас, шарқона назокат, шарқона одобнинг ўзига хос белгисидир. Уларнинг бош эгиб туриши, овозининг шикасталиги, кўзга тик қарамаслиги, мунозараларда тезгина ён беришлари, аслини айтганда, руҳий муолажадир: шундай синиқлик билан турган аёлга энг жоҳил одам ҳам қўл кўтармайди, қаттиқ гапини ноилож ичига ютади, Бундай ҳалим кўриниш кишида шафқат, меҳр уйғотади, хунук важоҳат билан юзланган одамда ҳам хижолат пайдо бўлади, қарабсизки, Аёлнинг бир синиқ ва мўмин кўриниши, биринчидан, унинг муҳофазаси бўлса, айни пайтда, атроф учун тарбия ҳамдир.

Қолаверса, бизнинг итоаткорона туришимиз қирқ туяга юк бўладиган хосиятли ҳийламизнинг биттасидир. Келинларга атаб ёзганларимнинг бир жойида "жуфтингиздан паст келиб туриб, баланд ишларингизни битириб олинг" дегандим. Демак, бу тобелик эмас, тадбиркорликдир.

- Эрк мавжуд бўлган жойда итоатсизлик мавжуддир. У зарурат бўлса жанговарлик, ҳаттоки исёнкорлик даражасига кўтарилади. Эрксизлик эса итоат, яъни мўмин-қобилликдир. Шунинг учун ҳам кучлилар кучсизларга эрк беришдан қўрқадилар. Шунингдек, табиат томонидан жисмонан кучли қилиб яратилган эркаклар ҳам аёллар эркини хушламайдилар. Улар бўлажак умр йўлдошларини имкони борича "гаҳ деса қўлга қўнадиган", қултабиат бўлишини истайдилар. Ёки аёлларининг ҳеч сўзсиз ўзларига итоат этишини талаб этиб уларга зулм ўтказадилар. Натижада аёллар исён кўтарадилар. Бу исён оиланинг ҳам, ўз умрларининг, ширин ҳаётларининг ҳам кушандасига айланади. Оқибат эса...

- Эркаклар аёллар эркини хушламайдилар" деганингизни қандай тушунай? Аёл эрки сизнингча нима? Эрдан рухсат олмай уйдан чиқиб кетиш, сўрамай пулларни сарфлаб ташлаш ё эрга буюриш, ёки эр билан ёқалашишми? Бундай аёлга норозилик кўрсатган эркак ҳақдир. Бу эрк эмас.

Лекин, тўғри тутум тутган аёлни ўзига итоат этишини талаб қилишга на ҳожат? Хотин урадиган, ҳа деганда жанжал ясайдиган эркак носоғломдир. Миллатнинг обрўсига тушган канадир. Улар аксари ичиб олганда шундай тузсизлик қиладилар. Бундайлар жуда озчиликни ташкил қилади деб ўйлайман. Агар мен билмай қолиб, кўпайиб кетган бўлса, аёлнинг тутқунлиги шу.

Миллат ўғлонини тайёрлаш, эркакка эрлик илмини бериш бугунги долзарб масаладир. Қуръони Каримнинг "Нисо" сурасида "Эркаклар аёллар устидан раҳбардирлар" дейилган. Бу аёлга хоҳлаган зулмини ишлатиш мумкин дегани эмас. Оллоҳнинг китобида бировга озор бериш дўзахийлик аломати деб берилади. Раҳбарлик қўл остидагиларнинг соғомонлигини асраш, ишлаш ва яшашга шароит яратиб бериш, уларга рағбат бериш, ҳимоя қилиш, улар учун масъулликни бўйнига олиш деганидир.

- Ўзбек халқининг, айниқса ўзбек аёлларининг ислом динига рағбати кучли. Кўряпмизки, айни кунда уларнинг сони кун сайин ўсиб бормоқда. Исломнинг душманлари бу динга муносабат билдирганларида энг аввал у аёллар эркини бўғади, уларни қул, муте қилади, - деган сўзларни рўкач қиладилар. Сиз мақола ва китобларингизда Оллоҳни кўп тилга оласиз, Қуръони Карим оятларидан, шунингдек ҳадислардан намуналар келтирасиз. Бу сизнинг дин манбаларидан яхшигина хабардор эканлигингиздан дарак беради. Шулардан келиб чиққан ҳолда айтинг-чи, ислом дини ҳақиқатан ҳам аёллар эркини бўғувчи, уларни маҳдудликка маҳкум этувчими? Ёки...

- 1400 йил муқаддам аёллар ҳақ-ҳуқуқи масаласини биринчилардан бўлиб кўтарган манба Қуръондир. Европа-ю Арабистонда исломга қадар аёллар одам ўрнида кўрилмаган. Ислом энг инсонпарвар диндир. Қуръон инсонларни бир-бирларига, дунё неъматларига элтувчи мўъжиза китобдир. Уни бузиб тушунтиргувчини Оллоҳ кечирмас! Дин аёллар эркини бўғади, муте қилади деганнинг ўзи худобехабардир. Кимсанинг эркини бўғиш ёки муте қилиш, бу — жабр, зулм, зўравонлик дегани. Бу амаллар эса Қуръонда қаттиқ қораланади.

Китобдаги сабр, қаноат, шукрона хусусидаги жойларга келсак, бу ҳам мутеликка эмас, тафаккурга қараб етаклайди. Тафаккурингиз ишга тушган заҳоти бошингиздаги аҳволнинг сабабини тушуниб етасиз.

- Файласуфлардан бири, "Оилада эрнинг ҳукмрон бўлиши унинг иқтисодий жиҳатдан ҳукмрон бўлганлигининг натижасидир, эрнинг иқтисодий ҳукмронлиги йўқолиши билан бирга унинг оиладаги ҳукмронлиги ҳам ўз-ўзидан йўқолади..." дегани бугунги кунда ўзининг ҳақлигини исботламаяптимикин? Статистика маълумотларига кўра айни кунда ер юзида оилаларнинг 30 фоизини иқтисодий таъминлаш аёллар зиммасида экан. Бу кўрсаткич кейинги 10 йил ичида 80 фоизга кўтарилиш хавфи бўлиб, бундай оилаларда қўйди-чиқдилар кўрсаткичи жуда юқори экан. Бу жараён биз ўзбекларда қандай кечаркин?

- "Ҳукмронлик" сўзининг бизнинг миллат хонадонига алоқаси йўқ. Рўзғорни назарига илмаган, рўзғордан ташқарида ўйин боласи бўлиб юрган, тутуми нопок эру аёл бу сўзни ишлатиши мумкин, аммо рисоладаги эр-хотин, "рўзғор ғилдираги нима қилсак юрар экан" дея режа тузиш билан овора бўлади.

"Ҳукмронлик" деган атамани қонимизга қуйсангиз ҳам аралашмайди. Чунки бизнинг иқлимимиз синиқлик. Ҳатто ҳокисор эрларни ҳам оила сардори тарзида кўрсатишга уриниб келамиз. Чунки бу шарқона тарбия учун ғоят керакли. Фалакнинг гардиши билан гарданига оила боқиш тушган аёл ҳам рўзғорни мен бошқараяпман деб овоз кўтармайди, ҳукмронман деб жар солиш эрларимизнинг феълида ҳам йўқ. Иқтисодий қийинчиликлар мутлақ эмас. Бу — чархпалак дунё, бугун сенинг косангга сув қуяди, эртага менинг косамга...

- Турсуной опа! Биз аёл эрки деганда кўпинча Европа аёлларини кўз олдимизга келтирамиз. Чунки улар ўз эрклари, озодликлари учун курашиб дунёга донг таратдилар. Бугун дунё жамоатчилиги Европа ва Америка минтақаларидаги тараққиёт негизида аёллар фаолияти муҳим аҳамият касб этганлигини тан олишмоқда. Мамлакатнинг иқтисодий тараққиёти нуқтаи назаридан қарайдиган бўлсак бундай фаолият аълодек кўринади, биз ҳам ўшалардек бўлишимиз керак деган хулосага келамиз. Лекин уларнинг аёллик назокати, оилага, никоҳга, эрга муносабати масаласига келсак... Менимча шу ўринда Хиллари Клинтон хонимнинг "Бир болага етти маҳалла ота-она" китобида келтирилган фактни келтириб ўтишнинг ўзи кифоя. Яъни: "Кейинги пайтларда никоҳсиз туғилган болалар сони кескин кўпайиб кетди, - дейди у. - 1960 йили ҳар 20 боланинг бири никоҳсиз дунёга келган бўлса, бугун ҳар тўрт боланинг бири никоҳсиз дунёга келмоқда". Бундай маълумот ҳар қандай одамнинг хаёлини жунбушга келтиради, ўйлатади. Бунинг сабаби нимада? Биз орзу қилаётган эркнинг шундай оқибатлари бизда ҳам кузатилиши мумкинми? Бунинг олдини олиш учун бугун нималарга эътибор бермоғимиз лозим?

> **Айни кунда ер юзида оилаларнинг 30 фоизини иқтисодий таъминлаш аёллар зиммасида экан. Бу кўрсаткич кейинги 10 йил ичида 80 фоизга кўтарилиш хавфи бўлиб, бундай оилаларда қўйди-чиқдилар кўрсаткичи жуда юқори экан.**

- Олманинг тагига олма тушади, Ҳафизахон. Эрк бошқа, тийиқсизлик бошқа. Бандаси қонида нима шивирлаб турса, ўшанинг айтганини қилади. Буни зот дейдилар, шажара дейдилар. Шўро даврида ижтимоий ҳаётнинг ҳамма жабҳаси аёллар билан тўлди-ку. Ўқув юртларида озмунча қизмидик? Хўш, кўчага чиққанки аёл айниб кетдими? Дўст-ёронларимиз орасида иймонли-эътиқодлилари истаганча эди. Аммо курмаклар ҳамма давр, ҳамма жойда бўлади. Асли чатоғи ишламаса ҳам, ўқимаса ҳам, ўтлаб кетишга йўл топади.

Хиллари Клинтон хонимнинг ўзи куйиб, армон билан гапираётган Европа бизга нечун андоза бўлиши керак? Бизни ҳар қандай шайтон ўйинларидан омон-эсон олиб чиқиб кетадиган анъанавий қадриятларимиз бор. Шаҳвоний нафс билан эркнинг бошқа-бошқа нарса эканлигини, оила ва наслнинг қудратига эру аёлнинг поклиги асослигини улар биздан кўрсинлар, садоқатни биздан ўргансинлар.

Шарқ фалсафаси, Шарқона қадриятлар, ислом дини у ёки бу шахснинг хоҳиши билан пайдо бўлмаган. Бу ёруғ оламда бир-бирига боғланмаган, иккинчиси биринчисининг ҳосиласи бўлмаган воқелик йўқ. Ҳамма бир-бирига дахлдор! Яхшилик яхшилик занжирини, ёмонлик ёмонлик занжирини ҳосил этавергач, хатоларни тинмай тўғрилаш жараёнларида пишиб етилган анъаналарга суяниб яшаймиз. Мана шу анъаналаримиз бор экан, Хиллари Клинтон хонимни ташвишга солган Европадаги ҳолатлар бизда бўлмайди.

- Турсуной опа, мустақиллик туфайли хориж мамлакатлари билан чегаралар очилиб турли-туман мафкуралар мамлакатимизга кириб кела бошлади. Бундан аёллар ҳам истисно эмаслар. Бу ўзбек аёллари тақдирида иккинчи "Ҳужум"ни келтириб чиқариши мумкинми? Умуман биз ўзбек аёллари бундай оқимлар, бундай ҳаракатларга қандай муносабатда бўлмоғимиз даркор?

"Ўша оқимингдан ўргилдим, сингилим!" - деб юборгим келди-да жаҳлим чиққанидан! Мустақилликнинг ўзи бизга мана шундай бўлар-бўлмас оқимлардан ҳимоячидир. Сабаби, биз тобора ўзлигимизни таниб боряпмиз. Ўзини таниган одам ўзига ўхшаб яшайди. Ва сиз айтган "бундай оқим бизнинг ўзбек аёллари орасида ёйилишининг фаол имкониятлари мавжуд" деган ташвишга ўрин йўқ.

Ҳафизахон, ўша феминист аёллар ё аламзада, ё тарки дунё қилганлар, ё ўзларининг у ёки бу қусурлари билан оила тузишга маънавий ҳуқуқлари йўқ аёллар бўлса керак. Ёки яхши оила тутишни эплолмаган ношудлардир.

Эркаклар қўлига хивич олиб ёки гурзи кўтариб ҳар куни аёлларга таҳдид соляптимики, ё аёлларнинг йўлини тўсиб, қўл-оёғини шол қиляптимики, уларга қарши исён кўтарилса! Арслон эркакни, илон эркакни зарарсизлантирувчи фақат аёл! Жаҳоншумул ишлар қилаётган эркакнинг ҳам парда ортида аёл маслаҳатчиси бор. Эрларни у ё бу йўлга солишни аёл санъаткорона бажаради. Бу Яратганнинг чеварлиги. Ўзи гуноҳкор аёлгина эрини гуноҳдан тиёлмайди. Аёлликни билиш ҳам илм. Аёл бўла туриб аёллик илмини билмаслик оилавий инқирозга олиб келади. Эрлик илмини билмаганлардан аёлсифат эркаклар пайдо бўлаётгани каби, аёллик илмини билмаганлардан эркаксифат аёллар, балки ўша феминистлар ҳосил бўла бошлади. Лекин бу ҳар икки тоифанинг ҳам оила муаммолари ҳақида гапиришга маънавий ҳуқуқлари йўқ. Чунки улар оила деган муқаддас уюшмани тан олмаган, уни мувозанатдан чиқарган кишилардир.

ЯНГИ КУН УМИДИ

Хайр-садақа эмас, касб беринг!

БОР БЎЛИНГ!

Ён-атрофимизда тўрт мучаси соғ бўла туриб, бирор ишнинг бошини тутмай, бекор юрган инсонлар қанча. Ёки меҳнат қилишга юраги дов бермай, ёки ўткинчи қийинчиликлар даврида замон йўриғи билан ишлаш, имкон қидириш ўрнига осон пул топиш пайидан юрганлар-чи? Айниқса, улар аёл-қизлар бўлса, қалбинг изтиробга тўлиб кетади.

Мен бир аёлни биламан. Исми-шарифи Зуҳра Раҳматуллаева. Биз бу опа билан "Қадрият" газетасида бирга ишлаганмиз. Опанинг асли касби архитектор. Шу касбни чин дилдан севиб, Тошкент давлат техника университетининг архитектура факультетини тамомлагандан кейин Тошкент шаҳар архитектура бош бошқармасида архитектор бўлиб ишга жойлашади. Чаққон-чаққон юриб, ҳамма ишларини саранжом-сариштa қилиб бажарадиган Зуҳрахон тез кунда атрофидагиларнинг диққат-назарига тушди. Кўпчилик таниганлар: "Ҳа, бу қизчанинг келажаги бор" дея башорат ҳам қила бошлашганди. Лекин... қувонч билан қайғу ёнма-ён юради деганлари рост эканми ёки тақдирида бормi, у дардга чалинади-ю, бирдан ҳаммаси бошқача бўлиб кетади.

— Оёқларим дардга чалиниб, бирдан қўлтиқтаёққа таяниб қолдим. Кичиклигимдан орзу қила-қила, энди етдим деганда, касаллик туфайли архитектурани ташлашга мажбур бўлдим. Бундан ташқари шахсий ҳаётимдаги бошқа севимли нарсалардан ҳам ажрашимга тўғри келди, — дейди Зуҳра опа оғир хўрсиниб. —Лекин минг оғир бўлса-да, инсон зоти чидаш бераверар экан. Мен ҳам чидадим. Бир йўлини қидириб, яшашга ҳаракат қилдим.

Табиий, югуриб-елиб юрган одамга бирданига бир жойга михланиб қолиш жуда қаттиқ зарба. Ана шунда ягона бир юпанч топилди — табиатан таъсирчан опа дард билан юзма-юз, ёлғиз қолган пайтларида шеър ёза бошлади. Бу шеърларнинг мухлислари ҳам кўпаяверди. Бир куни опа шеърларини Ўзбекистон радиосининг "Камалак" дастури орқали ўқиди. Кейин тезда танилиб, телевидениенинг "Азизим" кўрсатувига ҳам таклиф қилинди. Энди унга тез-тез қўнғироқлар бўлиб турадиган бўлди. Ёлғизликнинг, алам-изтиробнинг пайи, оз бўлса-да, кесилди. Орадан бир оз вақт ўтиб эса Зуҳра опани Ногиронлар жамиятининг "Қадрият" газетасига ишга таклиф қилишди. Шунинг билан опа гўёки ҳаётга қайтди.

Тўғри, опа журналист эмасди. Лекин чин дилдан ҳаракат қилди. Аввалига шеърлари чоп этилди, кейинроқ эса мақолалари. Табиатан ҳаракатчан, масъулиятни қадрлайдиган опа қўлтиқтаёқда юриб бўлса-да, қисқа вақтда таҳририятда ҳам ўз ўрнини топиб олди. Ва шу билан чегараланиб ҳам қолмади.

Зуҳра опа аввалига ногиронлар учун жамият қошида таълим-тарбия марказини очмоқчи бўлди. Бунинг имкони бўлмагач, ўқув-ишлаб чиқариш корхонасини ташкил қилди. Ва, уни ўзи кўпдан буён хаёлида мўлжаллаб юрган ном билан "Азизим" деб атади.

— Корхонани асосан хайрия йўли билан ташкил қилдик. Худога шукр, ҳомийлар, қўллаб-қувватлайдиганлар топилди. Яккасарой тумани ҳокимлиги бино ажратиб берди, Қувайт хайрия жамғармаси асосий ҳомийликни зиммасига олди, БМТ нинг Ўзбекистондаги ваколатхонасидан эса 19 та тикув машинаси ажратилди. Умуман олганда ҳомийларимиз анчагина. Корхонанинг дарагини эшитган аёллар ҳам ёғилиб келди. Лекин афсуски, ҳозирча фақат 21 кишини ишга олдик, холос. Шулардан 16 таси ногирон. Ойлик маошимиз ҳам ёмон эмас — ўртача 7 000 сўм. Ҳар хил турдаги маҳсулотлар — замонавий кийимлардан тортиб, махсус хизмат кийимларигача тикаяпмиз. Ҳозир "Шарқ-шаббода" акционерлик жамияти билан 2,5 миллион сўмлик шартномамиз бор. Куни кеча эса Венгриянинг "Гедион Рихтер" химия заводининг республикамиздаги вакиллигидан оқ халат тикиб беринглар деган таклиф тушди.

Зуҳра опа кўнгли тўлиб, бажарилаётган ишларидан гапиришни хуш кўради. Асло нолиганини, бировдан ўпка-гина қилганини кўрмайсиз. Режалари ҳамиша бисёр. Ишлари юришмай, диллари хуфтон бўлганда ҳам бошини баланд тутиб, такрорлайди: "Ногиронларга меҳр-шафқат, хайру эҳсон керак эмас. Чунки қўлдан берганга қуш тўймайди. Қалби, ақли бут эканми, демак уларга касб, иш бериш керак. Токи, мен ногирон эканман, одамнинг яримтаси эканман, деган ўйлар билан умри ўтиб кетмасин. Уларнинг ҳам жамиятда ўзига яраша ўрни бўлсин. Ахир муҳими, жисмонан эмас, маънан соғ бўлиш-ку!"

Тўғри, Зуҳра опа ҳақли эътироф этди. Муҳими маънан соғлом бўлиш. Ҳар сафар енгилнинг остидан, оғирнинг устидан ўтиб иш битиришни, унинг-бунинг ризқидан юлиб тирикчилик қилишни, ноҳалол йўл билан пул топишу енгил-елпиликни одат қилганларни ёки ён-атрофдагилар билан мутлақо иши бўлмай фақат ўзинигина ўйлаб юрадиганларни кўрсам Зуҳра опанинг гаплари ёдимга тушаверади.

Усмонжон ЙЎЛДОШЕВ

ТАКРОРИ БЎЛМАС...

ҚАТРА

Ҳар куни кечки шафаққа тикилган кишини қандайдир маъсум ўй қамрайди.

Мана, яна бир кун ўтди. Такрори йўқ кун... Нима кўрдик ундан? Дарё мисол оқди-ю кетди. Оддий бир кун... Аммо шу оддий куннинг ҳам такрори бўлмайди...

Кишининг умри шу оддий кунлардан иборат. Улар "бошқача", "улуғ" кунларга бир пиллапоя. Лекин шунинг учуноқ умрнинг бутун бошли бир кунини оддий дея камситиб бўлармикин?

Шу ҳақда ўйласам, онгим равшанланиб, кўнглим тозариб бораётганини ҳис қиламан.

Умр куни... Оддий бир кун... Такрори йўқ кун... У жонли бир нарсадай, менинг меҳримга муштоқ, муҳаббату ҳурматимга лойиққа ўхшайди.

Ўтган куннинг қизил шафақларига тўйиб-тўйиб тикилишга ҳаракат қиламан. Улар ҳаётбахшга ўхшайди. Умидбахшга ўхшайди. Зеро, улар ғанимат ҳам.

Шу оддий кунни туйганимга шукр.

Тонг ёришишини кўриш, кечки шафақнинг уфққа чўкишини кузатиш насиб этганига шукр.

Оддий кун шу оддийлиги билан бетакрор.

Шундай кунлардан иборат умр бетакрор...

Раҳима ШОМАНСУРОВА

КЎЗ КЎРИБ, ҚЎЛ ТУТМАГАН

ёхуд "кинна солиш", "дам солиш", "қайтарма", "кўз тегиш", "иссиқ-совуқ" кабилар ҳақида айрим мулоҳазалар

Қибрайга йўлим тушиб, дўрмонлик аёллар билан суҳбатлашиб қолдим. Шунда улар ғалати бир воқеани айтишиб, "газетга ёзинг-чи, ёзинг" дейишди.

Кекса бир аёлнинг қорни оғриб, анча вақтгача буни оддийгина шамоллашга йўяди-да, уй шароитида енгил-елпи дори-дармон қилиб юради. Оғриқ кучая бошлагандан кейин 3-4 маҳалла нарида яшайдиган бир табиб аёлга учрайди. Табиб дейилгани — ўрта яшар, доривор гиёҳлардан хабардорроқ, илми борроқ, маҳалла аҳлининг таърифига кўра, "эскичали" аёл — отинойи экан.

Ҳуллас, хола табибга қатнайди. Ҳали шовла, ҳали чучвара, ҳали товуқ, ҳали тухум — халта-халта "дорилик"ни ўқитиб-чўқитиб даволана бошлайди. Чолдан ёдгорлик — икки қизу куёвларининг: "Онажон, юринг, шифохонага борайлик. Сиз шамоллагансиз, даволатайлик" дея куйинган оҳу зорларига қулоқ тутмайди. Лекин, оғриқ кучайгандан кучайиб бораверади. Унга сари табиб ҳам, "дори-дармон" ҳам кучайиб, охир-оқибат, холага "кўй сўйиб, бир соат терисига ёпинасиз" деган кўрсатма берилади. "Сўйиб совитилган, қон суриб ўқитилган" муздай терига ўралиб дарддан, оғриқдан униққан, яримжон хола бир соат ўтиради(фарзандлар эса бу "муолажа"дан бехабар, ҳатто). Ва, ...

Шундан кейин холани табибникидан тўғри касалхонага олиб кетишади. Жарроҳлик операциялари ҳам, энг замонавий тиббий муолажалар ҳам ёрдам бермайди — хола вафот этади. Бечора фарзандлар доғда қолиб куйгани етмагандай, шифокорларнинг: "Эртароқ қаерда эдинглар, ичаклар бутун яллиғланиб кетибди-ку! Наҳотки, шунча оғриқ билан ҳам докторга келмаган бўлсалар?!" каби танбеҳу дашномларини, маҳалла-кўйнинг: "Вой, дўхтирлар ҳеч бўлмаса бир метр ичак соғ қолганида ҳам яна 5-10 йил яшаши мумкин эди дейишибди-я" деган таъна маломатларини ҳам эшитишди. Камига: "Сизнинг онангиз 27-си экан" деган ваҳимали шипшитишдан кейин этлари жимирлаб, диллари армонда қолди. "Вой, хола, Фалончиой табибга боринг, икки ўқишида отдай бўлиб кетасиз" деганлар, энди: "Боринглар, ёқасидан олинглар, қораси ўчгурни" деб ёшгина етим қолган фарзандларни гиж-гижлатишдан бошқасига ярамади. "Нима қилайлик, бориб сочларидан юлгимиз бор, — дейишади куйиб адо бўлган қизлар. — Лекин замон кўтармайди-да. Бунақаларнинг қўли узун. Уйимга бостириб кирди, деб шартта олиб бориб турмага ташлатиб қўяди. Ўзи бунақаларга қонунқоида борми? Ёки ўзидан кўпайиб ҳамма ёқни "табиб", "отин ойи" босиб кетиб куйдирадими-а?"

Тўғриси, шу гаплар анчагача фикримни банд қилиб юрди. Ёшлигимизда, эсимда бор, салгина бошимиз оғриб, ўқчиб қолсак, бувим раҳматли: "Болагинамга кинна кирибди-я, келақол, силаб қўяман"дерди-да, аллаким ва алланималарни уришиб-сўкиб, қувиб-ҳайдаб "кинна солиб" қўярди. Бу нарсанинг моҳиятини, нима эканлигини ўшанда ҳам, ҳалигача ҳам тушунганим йўқ-ку, лекин бувимнинг қўллари теккандан сўнг яхши бўлиб, югургилаб ўйинга тушиб кетганларимиз эсимда. Ҳозир ҳам кинначи холаларга ихлос қилиб, боласи "уҳ" деганданоқ уларга югуриб, кейин барака топсинлаб юрадиганларни кўп учратаман. Менимча, қолганлар учун ҳам бу нарса янгилик бўлмаса керак.

Умуман олганда, "кинна солиш", "дам солиш", "қайтарма", "кўз тегиш", "иссиқ-совуқ" — бу сўзлар ҳеч биримизга сир эмас. Кундалик ҳаётимизда эшитиб турамиз. Ҳатто бадиий асарларда ҳам учраб туради. Хўш, шунчалик таниш, ҳатто оддий кўникмадек бўлиб қолган бу нарсанинг ўзи нима, унинг моҳияти нимада, ростми-ёлғонми, аслида бор нарсами бу ёки йўқми, унга ишонса бўладими?

Вақтида шу мавзу билан қизиқиб, суриштириб кўргандим. Қизиғи шу бўлгандики, сўраганларимнинг аксарияти бу нарса бор ва бунга ишонаман дейишди. Аммо нега ва бунинг моҳиятини қандай тушунасиз, деган саволимга тайинли жавоб бера олишмаган. Бошқа миллат вакиллари — руслар, қозоқлар, корейслар, имкон бўлиб монголлар, немислардан ҳам сўраб кўрганимда, улар ўшандай нарсалар борлигини ва кўпчилик бунга ишонишини эътироф этишганди-ю, негалигини тушунтириб бериша олмаганди. Ва бу шу каби жавобларни эшитиб ғалати хулосага келдим: бу нарса фақатгина ўзбекларга ёки осиёликларга, ёки фақат мусулмонларгагина хос эмас экан. Бундан будда, носаро динига эътиқод қилувчиларнинг ҳам хабари бор. Демак, бу — миллат ёки дин билан боғлиқ бўлган нарса, деб тугал айтиш қийин. Балки буни инсоният, унинг психологияси, эътиқод деб аталувчи хусусияти билан боғлиқ бир тушунча дейиш мумкиндир. Айни пайтда буни бир сўз билан тушунча деб атай олмайсан, киши. Чунки уни воқеликда кузатиб турибмиз. Чор-атрофимизда бор, бўляпти, ҳамма билади. Фақат ҳеч ким қўл билан ушлаб, кўз билан кўра олмайди, қулоқ билан эшитади, холос.

Лекин ана шу қулоқ билан эшитганимиз — ўша нарса бугун қандай оқибатларга олиб келяпти? Мен бу ўринда ҳозиргача эшитганим ўзбеклар орасида, аниқроғи Ўзбекистонда бўлган юқоридаги дўрмонлик хола билан содир бўлгани каби ҳолатларнигина назарда тутаяпман. Аксарият аҳолининг "ўша нарса"га ишонишининг, "отин ойи", "дуохон", "кинначи", "синиқчи", "қасидахон", "табиб", "фолбин"ларга қатнашларининг ва уларни ихлосу ҳурмат билан тилга олишларининг гувоҳи бўлганман. Соғайиб кетдим, кайфиятим кўтарилди, дардим фориғ бўлди, ишларим юришиб кетди, дея хурсанд бўлиб кетганларни кўрганман. Баъзи ҳолатларда эса, Дўрмондаги опа-сингилларнинг бошига тушгани каби ҳолатларни ҳам учратганман.

Мана шундай ноаниқ хулосалар, мулоҳазалар билан юрганимда таҳририятимизга келган хатларнинг бирида: "Қўлида ҳеч қандай гувоҳномаси бўлмаган ҳолда, етарли даражада билими бўлмаган отин ойиларни даъват қилишдан ким тўхтатади?" деган мисраларни ўқиб қолдим. Яна бирида эса: "30 ёшга бориб-бормаган йигит 70-80 ёшли, ҳатто ундан улуғ оқсоқоллар билан ўрнидан турмай сўрашмоқда. Шўрлик кексалар "Фалончихон" дея жонларини фидо қилмоққа тайёрлар" деган мулоҳазалар битилганди. Хўш, озгина норозилик оҳангида битилган бу мактубларнинг муаллифлари нима демоқчи? Демакки, қайсидир маънода бунга эътибор бериш керакмикан, деган табиий фикр туғилади.

Халқда "Фол очирма, фолсиз юрма", "Домланинг айтганини қил, қилганини қилма" каби мақоллар бор. Албатта, мен бу мақолларни тугал бир хулоса ёки далилу тўхтам сифатида келтирмоқ мақсадидан йироқман. Фақатгина булар халқда азалдан бор гап эканлигига ва у азалдан эътироф этиб келинганлигига эътиборингизни қаратмоқчиман, холос.

Бир қарашда қандайдир маҳвумотга ўхшаб туюлса ҳам реал ҳаётда унинг, ижобий бўлса-да, салбий бўлса-да, оқибатларини кўраяпмиз. Қолаверса, масаланинг яна бир эътиборли жиҳати, бу нарса билан шуғулланаётган кишиларнинг аксарияти умрининг катта қисмини шунга бағишлаб, ҳеч қаерда ишламай ҳаёт кечираётган ҳолатларни ҳам кузатаяпмиз. Ваҳоланки, уларда ҳам оила бор. Улар ҳам эл қатори рўзғор тебратишаяпти, ўғил уйлантириб, қиз чиқаришаяпти. Демакки, буни рўзғор учун ҳам бир дастмоя ёки ўша кишининг гўёки бир касби сифатида ҳам тушуниш мумкин экан-да?

Ҳар нима бўлганда ҳам бу жараённи қайсидир маънода аниқлаштириш, тартибга солиш лозимга ўхшайди. Айни пайтда бу доирани рўйхатга олиш керакдир, уларнинг ҳақиқий баҳосини бериш вақти келмадимикин?..

Одина ЭРГАШ қизи